

میگوید که آنها مباشرت به امر انتخابات نکرده اند و راجع بر مضامین بصری هم بنده از روی اطلاعات خارجی عرض نکردم مطابق تکرار حکومت است که میگوید منظور لشکر و رمضان بصری که سابقه مردود در وزارت داخله هم هست باعث تاخیر انتخابات شده و از خارج هم آقایان اطلاع دارند که در آن موقع رمضان بصری آنجا بود پس در هر حال انجمن دامغان تشکیل بود و ولی مطابق مقررات انجمن مرکزی رفتار نکرده است و راجع چندین و بیابانک هم مطابق تکرار حکومت وقت از طرف اهالی تصور شده نه از طرف حکومت.

رئیس - در این باب گویا مذاکرات کافی باشد (گفتند بلی) رای میگیریم بنماینده کی آقای عبدالملك آقابانکه نمایندگی ایشان را تصویب میکند قیام فرمایند (عده کثیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد رایورتنی است راجع به نمایندگان زنجان قرائت میشود.

(آقای جلیل المالك بمضمون ذیل قرائت نمودند)

شبه سوم با اعتبار نامه ها و دوسه و صورت مجلس انتخابات آقایان بیان کرده و صدرالاسلام نمایندگان ششم رسیدگی نموده و رایورتنی آنرا ذیلا بر عرض می رساند انجمن فقیر هر کسری خمس موافق مقررات قانون انتخابات در غرض مجریه ۳۹ در زنجان تشکیل و اعلان انتخابات را منتشر ساخته و در ۱۶ مجریه شروع بتوزیع تفرقه نموده و مدت توزیع تفرقه را تا ۲۹ مجریه قرار داده است و در ۱۸ مجریه برای چهار نطق مجریه چهار نفر مأمور تعیین و با اعلانات و تفرقه آنها را بنقاط مزبوره فرستاده است پس از دو روز از توزیع تفرقه شکایاتی از زنجان و طاربه علیا بر سر کر رسیده دایر بر اینکه انتخابات مبني بر تقسیم و فشار از طرف امیر افشار است وزارت داخله تکرار اوقات مقابله مو نگه و به امیر افشار که حکومت وقت بوده مغایره نموده و امر بچونگیری از من فرج تعلیق و فشاری نموده و بالاخره برای شکایات متشکین و رسیدگی بدعت و قسم جریان انتخابات آنجا از طرف وزارت داخله انتخابات آنجا را تکرار و تفرقه و بلی فقره منقض اعلام میشود وصول امر تکرار توفیق انتخابات مصادف میشود با ۲۹ مجریه آخرین روز توزیع تفرقه بنابراین انجمن تعطیل و منتظر ورود مفتش میگردد و مفتش مزبور در چهاردهم صفر بزنجان وارد و در یازدهم اعلانی بامت شش روز مبني بر اینکه هر کسی شکایاتی از انتخابات دارد با و مراجعه نماید منتشر ساخته و در همان روز انجمن نظار تشکیل و خود او در انجمن حاضر و اظهار میدارد که تا نیست و یکم باید انجمن تعطیل و منتظر وصول شکایات بین باشد انجمن تعطیل شده در ۲۳ مجددا تشکیل و مفتش بانجمن حاضر و اظهار داشته است که تاکنون احدی شکایت نکرده ولی چون این مدت را کافی ندانسته برای شش روز دیگر اعلان انتشار داده ام و مدت خانه اظهار شکایات تا ۲۷ خواهد بود انجمن تا ۲۷ تعطیل و تا آن تاریخ از طرف مفتش به انجمن اطلاع نمیرسد انجمن در روز دیگر هم تامل نموده و در ۲۹ صفر تشکیل و مکتوب بمفتش می نویسد که اگر شکایاتی رسیده اظهار

دارند از طرف مفتش جوابی بانجمن داده نمیشود مجددا در شرف ربع الاول انجمن تشکیل و به مفتش مراجعه می نویسد که اگر شکایاتی رسیده بفرستد روز ۲ ربع اول چون از طرف مفتش اصلا جوابی به انجمن داده نمیشود لهذا انجمن بملاحظه اینکه توفیق انتخابات از طرف وزارت داخله اساسا برخلاف قانون بوده و بملاوه مردم هم باوجود اعلانات مفتش شکایاتی نکرده اند اعلامی منتشر و سه روز برای اخذ آراء بامت قرار داده و روز شروع هم اعلام میدارد پس از خانه اخذ آراء شروع باستخراج آراء میشاید و آقای بیان اندوله با اکثریت (۶۸۶۵) رای و آقای حاج صدرالاسلام با اکثریت (۶۶۴۲) از (۸۰۰۰) و کسری تفرقه که برگشته است انتساب گردیده اند اما مفتش بدون اطلاع بانجمن بر مرکز حرکت نموده و صیبتکه بقروین وارد میشود تکرار از وزارت داخله تقاضا میکند که امر تلگرافی در توقف انتخابات زنجان صادر گردد تا خودش بر سر کور آمده حضورا رایورتنی خود را تقدیم نماید از مرکز تلگرافی به حکومت مغایره می نمایند که انتخابات توقف باشد تا تکلیف آن معلوم گردد این تکرار در موقعی میرسد که استخراج آراء تمام شده و انجمن هم نمایندگان آنجا را تعیین نموده است مفتش پس از ورود بر سر کور بدون اینکه رایورتنی کتبی بوزارت داخله تقدیم نماید در روزنامه اعلان میشود که انتخابات ششم را بطریق اسناد ششبه که در دست دارد بطل می داند و باز انتشار اعلان از طرف دایره انتخابات وزارت داخله بمفتش ابلاغ میشود که اگر اسنادی دارند بانجا بفرستند تا در دوسه انتخابات ضبط شود مشارالیه استکلاف نموده و چیزی بوزارت داخله نفرستد ششبه بعد از اینکه رایورتنی از مفتش در دوسه انتخابات ملاحظه نمود کتبا از مفتش تقاضا نموده که اگر رایورتنی دارد بفرستد بفرستد ششبه از کتبی آن منتعصم گردد پس از روز رایورتنی از طرف مفتش ششبه رسیده ششبه بدقت آن را ملاحظه نموده و چون ششبه دوم هم در یک قسمت از انتخابات زنجان (خمس) میبایستی رسیدگی نماید لهذا این دوسه ششبه متقنا رایورتنی مزبور رسیدگی نموده و پس از مذاکرات طولانی و تبادل افکار باحضور جمیع نایب از اعضای دو شبه رای میدهد که رایورتنی مفتش بی اثر و موجب بطلان انتخابات خمس نمیشود بملاوه شکایات از انتخابات فقط در حین توزیع تفرقه بوده و از خانه انتخابات و معلوم نمیشود بهیچوجه دیگر شکایاتی نرسیده و موافق تحقیقات از بعضی متشکین معلوم میشود که شکایات آنها مبني بر وحشت از انتخابات اشخاص دیگر بوده و بعد از انتخاب نمایندگان قومی خمس دفع وحشت و تکرار آنها شده و دیگر شکایات نکرده اند بنابر مراتب معروضه ششبه سوم جریان انتخابات خمس را موافق قانون دانسته و صحت انتخابات آقای بیان الدوله و آقای حاج صدرالاسلام بپذیرد و در خمس تصدین می نمایند.

رئیس - رای می گیریم بنماینده کی آقای بیان الدوله آقابان که نمایندگان ایشان را تصدیق می نمایند قیام نمایند (اغلب نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد رای میگیریم به نمایندگان آقابان که نمایندگان ایشان را تصدیق می نمایند قیام نمایند (اغلب نمایندگان قیام نمودند)

میکنند قیام فرمایند (جمع کثیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد رایورتنی است راجع به آقای آقا شیخ ابراهیم زنجان (آقای تین رایورتن مزبور را بنمونه ذیل قرائت نمودند)

شبه دوم بدوسه انتخابات خمس بدقت رسیدگی نموده و برای استحضار مجلس شورای ملی عرض می نماید که چون دوسه انتخابات خمس مابین این شبه و شبه سوم مشترک بوده در نتیجه این دو شبه متقنا صحت انتخابات خمس را تصدیق کرده دیگر خود را محتاج بر رایورتن مفصل ندانسته و کاملا موافق با مدلول رایورتن شبه سوم میباشد بنابر این اظهار میدارد که آقای آقا شیخ ابراهیم زنجان با اکثریت (۶۳۳۰) رای از حوزه انتخابیه خمس بوکالت دارالشوری ملی انتخاب گردیده و شبه دوم صحت انتخابات از آن را از حوزه مزبور تصدین می نمایند.

رئیس - نسبت باین رایورتن اعتراضی نیست یا هست؟

شهادت السطنه - بنده مخالفم

رئیس - میباید برای جلسه دیگر آقای حاج شیخ اسدالله (احضار برای قرائت رایورتن) حاج شیخ اسدالله بنده توضیح می خواهم اجازه میفرمایند

رئیس - خیر مخالف بودند ماند جلسه دیگر عرض کردم تشریف بیاورید رایورتن راجع بنمایندگان کرمان را قرائت نمایند (آقای حاج شیخ اسدالله در محل تعلق حاضر رایورتن شبه ششم را به مضمون ذیل قرائت نمودند) شبه ششم بدوسه انتخابات شهر کرمان و توابع آن رسیدگی کرده شرح آن برقراری است که ذیلا بر عرض میرسد انجمن نظار بموجب ماده ۱۰ قانون انتخابات تشکیل شده انجمن نظار از روز ۱۶ ربع الثاني ۱۳۳۷ اعلان انتخابات را منتشر و از روز غره جمادی الاولی تا روز ۱۵ شهر مذکور توزیع تفرقه نموده و از روز ۱۶ شهر مذکور يك ساعت بظهر تاروز ۲۱ یکساعت بظهر مانده برای اخذ آراء معین و چون روز اول را از یکساعت بظهر مانده شروع باخذ آراء کرده بودند روز ششم تا یکساعت بظهر اخذ آراء کرده بودند روز ششم و اوراق رای روز ششم را در جبه جداگانه ضبط نموده و از وزارت داخله کسب تکلیف کرده از طرف وزارت داخله جواب داده شده است چون کسری روز پنجم بوده مخالف قانون نیست معینا شبه در این مسئله دقت کرده و اوراق کسری روز ششم را جداگانه ضبط و قرائت کرده اند و اوراق مأخوذه (۲۰۶) ورقه بوده و آراء هریک از آقایان معین و آقای حاج میرزا مرتضی ۶۷ رای آقای آصف المالك ۸۴ رای داشته اند که چنانچه آن آراء هم حذف شود نقصی با اکثریت آقایان وارد نمی آید و برای بوکالت هم شش شبه اقرار ذیل معین کرده اند.

۱ شبیب و کوک و سیرج و جوشان ۲ ماهان و لنگر و قنات و عثمان و جویبار ۳ رازدزی ۴ پادامه و چترود و هوتک و سرآسیاب ۵ کوه پایه ۶ باغین و کویرات و کبیه آرائی که از شهر و بوکالت اخذ شده است ۹۵۶۵ رای بوده و آقای حاج میرزا مرتضی با اکثریت ۶۹۹۹ رای و آقای آصف المالك به اکثریت ۶۶۳۰ رای انتخاب شده اند شکایات وارده

دوره چهارم

نسبت به انتخابات شهر کرمان و توابع آن بر سه قسم است : اول شکایاتی است که در موقع جریان انتخابات شده و منجمله شکایاتی هم از طرف آقای آقا سید محمد جواد که یکی از اعضاء انجمن نظارت بوده در سوء جریان انتخابات رسیده بود که از طرف وزارت داخله از ایالت توضیح خواسته شده و در جواب اظهار داشته اند که چون کاندیدای وکالت بوده اند و اقلیت پیدا کرده اند این اظهارات را می نمایند و قسمت دیگر شکایاتی است که بعد از خاتمه انتخابات و انعزال انجمن نظار تا افتتاح مجلس رسیده و يك قسمت هم پس از افتتاح مجلس در مدت یکماه قانونی افتتاح مجلس رسیده است گرچه این شکایات مفصل و بی عبارات مختلفه است ولی تماعا نکات از مداخله نظامیان و قرا سوران و اینکه انتخابات مبني بر تهدید و تطمع بوده و در مقابل ایالت و انجمن نظار این نسبت ها را بکلی تکذیب نموده و ناشی از تحریکات اشخاص دانسته اند که در اقلیت مانده و به پیشرفت کاندیدای خودشان موفق نشده اند شبه هم با کمال دقت رسیدگی بدوسه انتخابات و اسناد راجع بان نموده و بهیچوجه مدرکی که برای شبه صحت شکایات مزبوره را ثابت نماید بدست نیامد لهذا شبه با اکثریت آراء صحت انتخاب آقای حاج میرزا مرتضی و آقای آصف المالك نمایندگان کرمان را تصویب می نمایند.

رئیس - راجع بر رایورتن مزبور که قرائت شد رای باید بگیریم اول رای میگیریم بنماینده کی آقای آصف المالك مخالفی نیست؟ (گفتند خیر) آقایانی که نمایندگی ایشان را تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد (رای میگیریم بنماینده کی آقای حاج میرزا مرتضی آقابانکه تصدیق میکنند قیام فرمایند) اکثر نمایندگان قیام نمودند.

رئیس - تصویب شد (رایورتنی راجع به آقای آقا شیخ اسدالله بمضمون ذیل قرائت نمودند)

شبه ششم بدوسه انتخابات حوزه رفسنجان رسیدگی نموده بر حسب دعوت حکومت در تاریخ دهم جمادی الثاني ۱۳۳۷ انجمن نظار تشکیل و اعلان انتخابات منتشر که از روز ۲۲ جمادی الثاني تا پنجم رجب مشغول دادن تفرقه و از روز پنجم رجب تا دهم برای اخذ آراء معین گردیده و برای بوکالت پنج انجمن جزء معین شده و انجمنهای جزء نیز مطابق قانون انتخابات را جریان و خانه داده اند و کلیه تفرقه که در حوزه مرکزی و بوکالت داده شده است ۷۳۹۱ تفرقه بوده و آرائی که اخذ شده است ۶۷۵۶ رای بوده است و آقای آقا محمد شریعتدار با اکثریت ۶۴۰۸ رای انتخاب شده اند يك هفته بعد هم بعد از ختم اخذ آراء انجمن نظار تشکیل و شکایاتی نرسیده در مدت یکماه پس از افتتاح مجلس شکایاتی بشبه واصل شده یکمقره سئوالی است که از از یک نفر نظارانا و يك فقره دیگر سئوالی است که از یک نفر نظار از نوی یکمقره سئوالی است که از بعضی از نظار کوهستان یکسال پس از ختم انتخابات شده است و در آن از سوء جریان انتخابات ذکر می نموده اند شبه برای رسیدگی باین اظهارات بصورت

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

دوره چهارم

مجلسهای انتخابیه حوزه های جزء رسیدگی کامل نموده چون در موقع انتخابات بهیچوجه شکایاتی نبوده و اعضاء انجمنهای نظارت جزء انجمن نظارت مرکزی رفسنجان نیز تصدیق صحت انتخابات را نموده و خود آقایان که جواب فوق را در یکسال بعد داده اند در آن موقع انتخابات صحت انتخابات جریان را تصدیق نموده اند لهذا شبه نتوانسته با اظهارات فوق ترتیب اثری بدهد لهذا با اکثریت آراء صحت انتخاب آقای شریعتدار را تصدیق می نمایند.

رئیس - نسبت باین رایورتن مخالفی نیست (اظهاری نشد) پس رای میگیریم بنماینده کی آقای شریعتدار آقابانکه تصدیق می نمایند قیام کنند (اغلب نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد (رایورتنی است راجع به آقای و قرا المالك نماینده دزفول قرائت میشود)

(آقای آصف المالك بمضمون ذیل قرائت نمودند)

شبه چهارم بتاريخ ۵ ذی حجه ۱۳۳۹ در تعقیب جلساتی که بدوسه انتخابیه دزفول و توابع رسیدگی و تحقیقات لازم بعمل آورده نتیجه تحقیقات خود را بر عرض می رساند مطابق صورت مجلس بدوسه انتخابات در دزفول و توابع رعایت مقررات قانون بعمل آمده فقط ابهاماتی در صورت مجلس و اعتبار نامه ملاحظه و توضیحاتی که خواسته شده ذیلا بر عرض می رساند اول راجع بتشکیل انجمنهای نظارت جزء است که در صورت مجلس می نویسد (چون موقع درج صیغی وطوایف و دهات تابع دزفول ممکن نبود در مرکز نبود چهار نفر اجزاء سیز از طرف نظار مرکزی برای دادن تفرقه و اخذ آراء بخواهی فرستاده شد ولی ترتیب آنرا متعوض نشد) (چون حاکم دزفول که در آن تاریخ متصدی امر انتخابات آنجا بوده حالیه در تهران بوده از طرف شبه احضار و پس از تحقیقات معلوم شد که مقصود از اجزای سیز معلومین بودند که از طرف انجمن مرکزی برای تشکیل انجمنهای جزء باطراف رفته در نقطه انجمن نظارت جزء تشکیل داده اند و بالتبعه آراء آنها را بانجمن نظارت مرکزی آورده و صحت آراء نموده اند دوم راجع بتاریخ اعتبار نامه است که در هشتم ذی قعدة امضاء شده و صورت مجلس در نهم شهر مزبور پس از تحقیقات و تدقیق معلوم شد که یکی از اعضاء انجمن نظار با ضرورت در هشتم ذی قعدة انتخابات است مسافر بوده و چون امضاء اعتبارنامه را هم فرض کرده اند اعتبارنامه را با امضاء سایر اعضاء و عضو مسافر امضاء نموده صورت مجلس را فردای آن که روز نهم بوده است نوشته و شش نفر دیگر امضاء کرده اند و حاکم محل در صورت مجلس عدم حضور عضو مسافر را ایراد و می نویسد اعتبارنامه را امضاء نموده است چون خانه انتخابات مطابق رایورتن های تلگرافی حکومت و اسناد دیگر در هشتم ذی قعدة بوده شبه این اختلاف تاریخ را منافی با اساس انتخابات و مخالف بودن با قانون ندانست نیم انجمن نظار رعایت ایام شکایت را نموده و در همانروز ختم انتخاب اعتبارنامه نوشته اند هر چند این فقره غفلتی بوده است که از انجمن نظار ناشی گردیده ولی چون فلسفه قانون از تعیین يك هفته برای رسیدن شکایات است و در دوسه مزبوره گذشته از اینکه از بدو انتخابات

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

تاکنون هیچ نوع شکایاتی ملاحظه نشده بملاوه تکرار رضایت مندی از طبقات مختلفه ملاحظه شد لهذا این غفلت را نیز شبه محل صحت اساس انتخابات آن حوزه ندانسته نمایند کی آقای و قرا المالك که با اکثریت ۵۲۸۴ رای از ۶۴۵۹ رای انتخاب کنندگان آن حوزه است تصدیق و بصحت اعتبارنامه ایشان با اکثریت آراء رای میدهد.

رئیس - نسبت باین رایورتن اعتراضی نیست؟

شهادت السطنه - بنده مخالفم

رئیس - میباید برای جلسه بعد آقای تین (احضار برای قرائت رایورتن) (آقای تین رایورتن شبه دوم را راجع بنماینده کی آقایان شیخ الاسلام و ناظم العناء بمضمون ذیل قرائت نمودند)

شبه دوم بدوسه انتخابات ولایت ثلاث بدقت رسیدگی نموده و برای استحضار مجلس شورای ملی عرض می نمایند که انجمن نظارت مرکزی انتخابات ولایت ثلاث در دولت آباد در ۱۱ ذی قعدة ۱۳۳۶ موافق قانون تشکیل گردیده و بعد يك انجمن خود را در نویسرگان دائر ساخته و بواسطه اطلاع از اتحاد الوار و احتمال تهاجم آنها بتهواند از تشکیل انجمن جزء در آنجا صرف نظر کرده و یک نفر مأمور از طرف حکومت نهاده و فرستادیم که در آنجا اعلان انتخابات را منتشر و اهالی را بشرکت در انتخابات دعوت نماید پس از چند روز از ورود مأمور بتهواند و انتشار و اعلانات تهاجم اگراد محقق و منازعه آنها در اطراف بتهواند شروع گردیده بملاوه يك نوع مرض مسری که بمقریه بتهواند بپا و پاء بوده نیز شایع گشته و اهالی بتهواند بجهت مزبوره بعضی فرار و بعضی متوحش و نتوانسته اند در انتخابات شرکت نمایند و چون قضایای مزبوره متجاوز از یکماه بضرول انجامیده و مدت معینه قانونی برای شرکت آنها در انتخابات منقضی گردیده لهذا انجمن مرکزی حق اهالی بتهواند را ساقط دانست و کتبا با انتخابات حوزه ملایری بکلیت ۳۱۰۳ رای از کل آرای واصله بوکالت دارالشوری ملی انتخاب شده و انجمن اعتبارنامه باسم آقایان مزبور صادر نموده است.

ولی اینجا لازم است خاطر نمایندگان محترم را مسبوق سازد که مطابق صورت مجلس انتخابات در ملایر و نویسرگان ۳۹۱۴ ورقه تفرقه داده و از این مقدار (۱۱۰) ورقه برنگشته ۳۸۰۴ ورقه با اوراق رای برگشته و چون انتخابات آنجا جمعی بوده و در هر ورقه اسم دو نفر میبایست نوشته شود و بر فرض اینکه تمام اوراق رای هریک دارای دو اسم بوده و سفید هم نداشته باشد مجموع آرای حاصله میبایست ۷۶۰۸ رای شود ولی آراء جزئی که در صورت مجلس انتخابات باسم اشخاص مختلف ثبت شده وقتی که جمع میشود معادل ۱۹۵۰ رای زیاد می آید که انجمن ملت آن نشده است شبه دوم برای کشف مبده این آراء زائده بطریق

در يك ورقه شكافتي كه رسیده است قيد کرده اند كه اعلاناتی از طرف انجمن برای ولايات ثلاث فرستاده شده و بدیوارها الصاق نمودند در صورتیکه معابر

شده است که بایند در دولت آباد در انتخابات شرکت کنند زیرا انجمن نمی توانسته است انتخابات را برای اینکه این پیش آمد برای نیاوند محتمل بوده یا واقعه توفیق کند و هیچ دلیلی هم از خارج نمی توانیم اقامه کنیم که انجمن آنها را مجرم کرده انتخابات ولایات ثلاث با این قضایا تصادف کرده در همان وقت حکم از طرف وزارت داخله بآنجا صادر شده که انجمن را تشکیل و انتخابات آنها را شروع و خاتمه دهید انجمن بوظایف خودش رفتار کرد اما در آنوقت يك كمیته در نیاوند تشکیل شده بود برای پیشرفت اتحادیه الوار برای مقاصد مخصوص بکفر از تهران در آنجا بود و حمایت هائی که در آنجا بآنها میشد اوهم يك کمک هائی میکرد که تصور میکنم بعضی از آقایان هم بدانند علی حال برای اینکه موافق حکم دولت یعنی وزارت داخله انتخابات آنجا خاتمه نیابد اهالی نیاوند هم از شرکت در انتخابات حتی المقدور مجرم نمافند اعلانی می فرستند اما اینکه میگیرند راه خیلی دوری دارد بنده نمیدانم مقصودشان از این راه دور چیست ملایر به نیاوند چقدر راه دارد موافق اطلاعاتی که بنده دارم افسر آن راه پانچ شش فرسخ است يك راه دیگر دارد که هفت فرسخ است خود شیخ الاسلام میگوید يك راه دیگری هم دارد کویا هشت فرسخ فاصله است بنابر این مقدار راهی نیست که بشود گفت دوری راه يك دایلی است برای اینکه انتخابات را از جریان قانونی خارج نماید و معلوم يك ماده از قانون انتخابات اختیار میدهد بانجمن نظارت مری در خصوص تعیین انجمن های جزء اگر بگویند که جدول انتخابات سه حوزه را قید کرده است و نمی شود با این ترتیب مخالفت کرد بنده عرض میکنم اینطور نیست برای اینکه این پیش بینی که در جدول انتخابات شده برای تسهیل امر انتخابات بوده و قانون انتخابات به انجمن نظارت مری مری حق داده است که در هر جا لازم بداند انجمن جزء را تشکیل دهد و در هر جا لازم نیاید تشکیل ندهد این ماده قانون بجای خود باقی است و شامل همه جا میشود پس بر فرض اینکه هیچ احتمالات خارجی هم نباشد ممکن است بحکم این ماده قانون انجمن نظارت مری مری با تصویب حکومت اینطور صلاح دانسته باشد که اهالی نیاوند بایند در ملایر شرکت کنند و نمی توانیم بگوئیم چون در جدول انتخابات نیاوندهم ذکر شده پس مخالف است برای اینکه جدول انتخابات برای تسهیل امر این قرار را گذارده است قسمت دوم راجع اظهاراتی که کردند يك حسابی هم کردند که بنده هم حقیقتاً نفهمیدم فرمودند ۱۹۰۰ رأی زیادی است البته باید آقای حاج شیخ اسدالله تصدیق کند این مسئله که در راپورت نوشته شده برای این بوده است که شعبه میخواست بگوید ما کاملاً دقت ورسیدگی کردیم ولی همانطور که شما باید حقوق عمومی رأی دهندگان را حفظ کنید البته باید حقوق يك نماینده را هم محترم بشمارد و بدین سبب نمیتوان یک نفر نماینده را که در جریان انتخاب او هیچ اشکالی نیست رد نمود البته باید شعبه دقت های خودش را بکند بنابر این حسابش را برای آقای حاج شیخ اسدالله عرض

میکند در صورت مجلس انتخابات مینویسد در تمام حوزه ها (البته دو حوزه بیشتر نبوده است یکی حوزه نویسگان و دیگری حوزه ملایر چون در نیاوند انتخابات واقع نشد) ۳۹۱۴ ورقه تفرقه داده شده از این مقدار تفرقه که داده شده ۱۱۰ ورقه برگشته ۱۱۰ ورقه که از ۳۹۱۴ ورقه کم کنیم ۳۸۰۴ ورقه باقی می ماند نه آن مقدار را که جناب عالی فرمودید و چون انتخابات آنجا جمعی بود هر ورقه شامل دورای میشود پس ما این عدد را مضاعف میکنیم یعنی ضرب در ۲ می کنیم ۳۸۰۴ را دو برابر کنیم ۷۶۰۸ رأی فردی حاصل میشود بر فرض اینکه در هر ورقه دورای نوشته شده باشد و حال آنکه ممکن است ورقه سفیدم داشته باشد پس مجموع آراءى که بنابر این فرض عاید میشود ۷۶۰۸ رأی باید باشد از این مقدار ۳۶۶۴ رأی شامل حال ناظم العلماء میشود بعد از ایشان ۳۱۰۲ رأی شامل حال آقای شیخ الاسلام میشود این راهم که باهم جمع کنیم تقریباً ۷۰۰۰ رأی می شود در صورت مجلس انتخابات غیر از این دو نفر اسامی دیگری داشت مثلاً شخصی که در مرجع بود است هشتاد و چند رأی دارد همینطور بکند اشخاصی که دارای رأی هستند نام ببریم بکسی که يك رأی دارد اسامی تمام آنها قید شده حالا وقتی که این آراء جزء را روی هم کلا با آراء این دو نفر نیاونده جمع کنیم و آن آراء اولی را که خودمان حساب کرده بودیم از این مقدار کم میکنیم ببینیم ۱۹۰۰ رأی زیاد میماند سه مرتبه هم حساب شده که هیچ اختلافی نباشد حالا باید بصرف اینکه این عدد زیاد آمده بدون مدرک و دلیلی که صلاحیت انجمن مری مری ما اعتماد او را سبب کند آیا باید فوراً ترتیب امر بهیم و بگوئیم این انتخابات غلط است (نه) غلط نیست این بود که خواستم برای حل این مقصود حتی الامکان يك راه قانونی پیدا کنیم سه طریق را در نظر گرفتیم طریق اول که طریق قانونی است این است که در هر جا که آراء در صندوق زیاد باشد باید بشمرند و تطبیق بکنند با آن مقدار تفرقه که داده شده و اگر يك مقدار رأی زیاد آمد باید آن آراء زیاد را از مجموع بردارند البته این مطالب تصدیق می کنند که مقدارش هر چه باشد باید بردارند پنج تا سه باید بردارند پانزده تا باشد باید بردارند هر چه باشد باید بردارند قانون در این جا بطور کلی میگوید مقدار که زیاد باشد باید برداشت آنها را مجموع (البته این عدد ۱۹۰۰ در نظر خوبی ممکن است بزرگ باشد) ولی قانون نمیگوید که اگر خیلی زیاد آمده باید برداشت میگوید هر چه زیاد آمده باید برداشت مگر مادامی که دلیل خارجی پیدا شود که در این کار اعلان دسیسه شده است و در این جا فرانتی هم برای اثبات این امر موجود نیست بلکه برعکس است پس ناچاریم برای اینکه بواقع برسم این طور فرض میکنم که انجمن بعد از شمردن این آراء ۱۹۰۰ رأی زیاد می آورد و البته چون اوراق بکرائی نبوده میبایستی نصف شود و نصف این اوراق باید برداشته شود چون این اوراق مشترك است بین آقای شیخ الاسلام و ناظم العلماء دیگران و بطور حتم نمی توانیم بگوئیم فقط راجع به آراء ایشان است معذرا برای اینکه

درست بواقع برسم می بینم وقتی آراء تمام از آراء ایشان برداشته شود باز باقی مانده متجاوز از هزار شده و باز آنرا بیک شخص سومی داشته هشتصد و خورده بوده زیادت است این يك راه بود که بنظر شعبه رسیده و تصور میکنم مطابق قانون هم باشد طریقی دوم که در راپورت اظهار شده این است که ممکن است روی هريك ورقه عوض دو اسم زیادتر نوشته شده باشد یعنی همانطور که ممکن است ورقه سفید بین اوراق باشد ممکن است دو اسم هم زیادتر نوشته شده باشد چنانکه این مسئله در تهران و در سایر جاها نیز خیلی دیده شده و معمول است بنده اشخاصی که باید منتخب شوند از صدر ورقه میگیرند و می خوانند و باقی را کلاً لم یکن فرض نموده و آنها را حذف مینمایند و بنابر این جهت ممکن است تصور شود عوض اینکه رأی دهندگان دو نفر را بنویسند سه یا چهار یا پنج نفر را نوشته اند و این مسئله هم نیست چون خیال کرده است که پنج نفر را بنویسد و از بین آنها هر دو نفری را انجمن بخواهد انتخاب کند باز ما برای ادراک واقع فرض میکنم که این آراء زیادی ملحق باین اسم دو نفر باشند بازم ببینیم که اکثریت با آنها است این دو طریق ... طریق سوم - که باز در راپورت قید شده است که گفتیم شاید حسابی که در صورت مجلس انتخابات شده اشتباه در اصل مسئله شده باشد و شاید در تعداد تفرقه انجمن اشتباه کرده باشد باین جهت شعبه رأی داد که توسط مقام ریاست از وزارت داخله تقاضا شود که امر بحکومت صادر کنند که اعضاء انجمن نظارت مری حاضر کنند و بعد رجوع بدفاتر و صورت مجلس سابق بکنند و بهینه آیا اشتباه در تعداد تفرقه و در عده آراء شده یا خیر اینکه فرمودید میخواهید استیذان را بخواهید این مسئله هم در شعبه مذاکره شد ولی شعبه رأی داد که ابتدا به انجمن مراجعه شود بعد اگر چنانچه جوابی نماند که از طرف انجمن داده میشود کافی نبود و نمیتوانستیم مسئله را حل کنیم آنوقت دفاتر را خواهیم خواست این مسئله هم پیش بینی شده بالاخره وزارت داخله به انجمن امر شده که تا این انجمن را تشکیل بدهند و راجع به تفرقه و چیزهای دیگر رسیدگی کنند و جواب دهند بعد از ده یا هشت روز دیگر يك تلگرافی از حکومت آنجا بوزارت داخله رسیده که در آنجا بنویسد هزار ورقه تفرقه برای نویسندگان فرستاده شده اگر در صورت مجلس قید نشده این سهو از طرف انجمن شده والا هیچ تردیدی نیست که هزار تفرقه هم برای آنجا فرستاده شده باین سابقه که انجمن نظارت مری مری میکند که هزار ورقه تفرقه برای نویسندگان فرستاده شده و در صورت مجلس قید نشده است وقتی این نتیجه را با آن سابقه و ازدیاد آراء توأم کنیم می بینیم عوض اینکه در صورت مجلس بنویسد ۴۹۱۴ تفرقه توزیع شده نوشته است ۳۹۱۴ تفرقه داده شده بنابر این فرض مسئله را اینطور حس می کنیم که هزار تفرقه به نویسندگان فرستاده شده و هزار ورقه برای هر یک از هر ورقه هم که دارای دورای باشد میشود دوازده هزار این مسئله که آراء را تکلیفی میکند بالاخره برای مسئله را اینطور تعقیب نموده باین سابقه و اطلاعات اعتراضی را که آقای حاج شیخ اسد الله کردند متأسفانه بنده وارد نمیدانم شعبه با اینطور رأی خودش

را داده است و این هم مدارك شبهه است معذالك آقایان هر طور صلاح میدانند رفتار نمایند رئیس - آقای حاج آقا مخالف راپورت هستند ؟ حاج آقا - خبر بنده مخالف نیست رئیس - آقای آسید یعقوب (اجازه) رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه) در این زمینه حرفی بزنم ولی فرمایشات آقای تدین که نسبت بنده قدری خارج از نزاکت بود مرا مجبور کرد که دفاع بکنم (تدین خارج از نزاکت نبود) و ن این است که بنده نظریاتم از روی هیچ احساساتی نیست این مسئله را تکذیب میکنم بنده کمال ارادت را به آقایان نمایندگان ملایر دارم و آنها را مردمان صالحی میدانم به این نظر این فرمایش آقای تدین را جدا تکذیب می کنم و می گویم از روی هیچ احساسات شخصی نبوده فقط از روی جریان انتخابی بوده و توقع دارم پس از این در ضمن فرمایشات تدین بسایر نمایندگان اینطور نفرمایند حال وارد میشود در جریان انتخابات - آقا میفرمایند قانون حق داده است که انجمن نظارت مری مری بخواهد انجمن جزء تعیین نکند ... (تدین - تعیین بکنم) حاج شیخ اسدالله - اجازه میفرمایند مطلب خود را تمام کنیم بنده عرض کرده انجمن جزء در نیاوند تشکیل نشده میفرمایند انجمن نظارت مری مری باید بشمارد و بنده میگویم حق ندارد باید آراء ملت محفوظ شود انجمن مری مری باید در معنای که در قانون ذکر شده تشکیل انجمن جزء بدهد و اگر تدین نکرد باید از روی يك دلایل و اسنادی باشد انجمن مری مری حق ندارد حقوق ملت را ضایع کند این است که قانون انتخابات وقتی که انجمن مری مری حق میدهد که انجمن جزء تشکیل کند نسبت بقضای است که در جدول قانون انتخابات ذکر نشده در این صورت اهالی حق شکایت دارند ... برای چه ؟ برای اینکه فرضاً اگر انجمن مری مری قصور و تقصیری کرده باشد و حقوق ملت را ضایع کرده باشد مجلس باید آن نظریات را رد کرده و رأی تجدید یا تکمیل آن انتخاب بدهد چون این فرمایشات آقای تدین يك سابقه میشود که شاید در مجلس بماند لذا بنده تکذیب کرده و این حق را نمیتوانم به انجمن مری مری بدهم که حق يك جمعی را ضایع کند و انجمن جزء در هر جا که میل ندارد تعیین نکند خبر میگویم انجمن نظارت مری مری این حق را ندارد و باید در تمام نقاطی که در جدول قانون انتخابات معین شده است انجمن مری مری تشکیل بدهد و اگر نداد باید دلالتش را بگوید نه این است که بگوید من صلاح ندانم تشکیل ندادم ... حالا وارد میشود در فرمایشات دیگرشان میفرمایند از ملایر یک نفر نماینده بنیاوند فرستاده شده است در حالتی که نیاوند تخلیه شد و خالی از سکنه بوده و اعلان را بعد و دیوار اصاق کرده اند ؟ برای چه اعلان را بعد و دیوار اصاق کرده اند ؟ برای اینکه (در آنجا) درو دیوار بیاوند رأی بدهند و یا اینکه تصدیق میکنند که نیاوند خالی از سکنه بوده و فرمایش خودشان در این شهر یا قصبه خالی از سکنه

اعلان بدیوار چسبانده اند که (آقای دیوار بیا رأی بده) دیوار کجایم تو از برای بنده ؟ این است که بنده عرض میکنم انجمن نظارت مری مری حق نیاوندی را تضییع کرده و به این شدت نمی خواستم عرض کنم حقوق نیاوند را باطل کرده و آنان را محروم از حق انتخاب نموده است و مدتی را که برای اخذ اوراق تفرقه معین کرده است متاخر با اوقاتی بوده که اصلاً اهالی در شهر نبوده بلکه فراری و متواری بوده اند خودشان تصدیق میکنند که الوار به آنجا تهاجم کرده و ناخوشی مری در آنجا شدت داشته و شهر تخلیه شده بوده است و راجع به آراء هم تصدیق میفرمایند سه مرتبه حساب کردیم ۱۹۰۰ رأی زیاد آمده است و خیلی تشکر میکنم از اینکه حسابشان صحیح بوده دیگر اینکه میفرمایند این ۱۹۰۰ رأی که زیاد آمده ممکن است انجمن نظارت مری مری در صورت مجلس عده تفرقه را اشتباه نوشته باشد اگر این احتمال را میدهند پس خوب است احتمال بدهند که انجمن نظارت مری مری صورت مجلس اسم آقایان را هم اشتباه نوشته باشند مثلاً ممکن است بگویند شیخ حسین بنی انتخاب شده از کجا میگویند که در اسلام یا ناظم العلماء انتخاب شده اند این صورت مجلس است که نوشته و فرستاده اند ما باید از روی این صورت مجلس اظهار عقیده کنیم اگر این احتمالی را که ایشان میفرمایند بدهیم حضور ممکن است احتمال بدهد چنین احتمالی را بدهیم دیگر اینکه میفرمایند باید در اوراقی که داده اند اسم دو نفر نماینده را که نوشته باشند و احتمال دارد زیادتر از دو نفر نوشته شده باشند و انجمن نظارت مری مری باید آراء آنها را باطل نکرده باشد و در صورت مجلس هم ذکر آنها را نکرده است ... اگر انجمن نظارت مری مری اطلاع و بی مشرب بوده حضور بچند انجمن نظارتی نمیتوانیم اطمینان داشته باشیم انجمن که اطلاع از قانون نداشته باشد و آراء را که باید باطل شود باطل نکرده باشد و نوشته باشد آنوقت بنده حضور این عمل آنها را صحیح بدانم و به این انجمن نظارت مری مری بشوم و رأی بصحت این انتخاب بدهم این است که بنده این انتخاب را صحیح نمیدانم و باید تجدید بشود تا آنکه نماینده حقیقی ملت معلوم شود تدین - بنده مجبور هستم در جواب آقای حاج شیخ اسد الله مختصر عرضی کنم يك چیز هائی را میفرمایند که بنده تصدیق کنم (و بنده هم در مقابل عرض میکنم که تکذیب میکنم) بنده عرض کردم فرمایشات شما از روی احساسات است نه مقصود این بود عرض شخصی دارم شما چرا اینطور تعبیر میفرمایید؟ خوب است بموا توضیح بخواهید و اگر عقیده بنده بر سر کار معلوم نشد آنوقت حق اعتراض دارید بنده مقصود این بود که رعایت نزاکت را کرده باشم و بخواستم بگویم فرمایشات شما از روی منطق و دلیل بود حالا این احساسات را چه میخواهد تعبیر کنید؟ بنده عرض کردم مطابق قانون انجمن نظارت مری مری حق دارد که در هر جا صلاح بداند انجمن جزء تشکیل دهد شما چرا مفهوم مخالفت را گرفتید (در هر جا که صلاح ندانم میتوانم تشکیل ندهم) بنده ماده قانون را دو مرتبه تکرار کرده و عرض کردم ماده قانون میگوید انجمن نظارت مری مری حق دارد در هر جایی که بخواهد انجمن جزء دائر کند و در اینجا صلاح

نداشت به واسطه يك پیش آمد هائیکه تصور میکردم شاید موفق به ابتکار نشود و در ضمن برای اینکه اهالی نیاوند هم شرکت کنند نماینده بآنجا فرستاده و اهالی رادعوت کرده میفرمایند بنده گفته ام دیوارهای خالی از سکنه اعلان کرده اند بنده عرض کردم که متظلمین و متشکبان این حرف را گفته اند و این را هم که عرض کردم برای اثبات این قضیه بوده که در آن موقع نیاوندی ها بواسطه دویش آمد بعضی فرار کرده و برخی نیز دچار وحشت و اضطراب بوده اند يك بواسطه پیش آمد داخلی که عبارت بوده است از يك مرض مری که بعقیده خود نیاوندیها و بابوده و دیگر بواسطه زدو خورد های خارج نیاوند که بین نظر علیخان و مهر علیخان واقع شده بود این دو مسئله موجب شده است آنها بیکه قدرت داشته اند فرار اختیار کرده و آنها بیکه توانائی نداشته اند شرکت قضایا متوحش بوده و در نتیجه نتوانسته اند شرکت در انتخابات کنند اما اینکه میفرمایند انجمن در اینجا عدا خطا کرده و حق نیاوندی ها را از بین برده است و تضییع کرده بنده انجمن را بیقرض می دانم و نمیتوانم بدون دلیل قضی نسبت این قضایا را بیک انجمن بدهم آن هم بانجسنی که طرف اتحاد حکومت بوده و موافق با قانون تشکیل شده است مادامیکه يك دلیل قضی بر خلاف صلاحیت انجمن مری مری نیست نباید و مادامیکه دلیل قضی اقامه نشود بر اینکه انجمن اعمال غرض کرده و عدا با فراهم بودن مقتضیات نیاوندی را از حششان محروم کرده است بنده نمی توانم این نسبت ها را بآنها بدهم در کجای قانون و در کدام محکم می شود يك جماعتی را مجروح کرده و بدون يك دلیل قضی نسبت قضای عدا بآنها داد انجمن بحکم قانون از معتمدین محل تشکیل و مادامیکه ادله بر نفی صلاحیتش اقامه نشده و خلاف امانت از او مشاهده نگشته بصلاحیت خود باقی است بله ؟ بنده تأسف دارم که سکه فصبه نیاوند متأسفانه در چند دوره انتخاب از این حق محروم مانده اند این تأسف را دارم ولی در این دوره اخیر موافق بیاناتیکه خود متشکبان میکنند از طرف انجمن نظارت مری مری میشود مانع مداخله و شرکت آنها در امر انتخابات فقط دو حادثه داخلی و خارجی بوده و بسا مربوط بانجمن نیست بنابر این عرض میکنم بدون يك دلایل و فلسفه های قطعی نمیتوان انجمن را مجروح کرد ضمناً يك جمله هائی هم فرمودند که بنده تکذیب می کنم رئیس - مجلس مذاکرات را کافی می داند ؟ (گفتند کافی است) رأی میگیرم بنمایندگی آقای ناظم العلماء آقایانیکه نمایندگی ایشان را تصویب می کند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند) رئیس - تصویب شد رأی میگیرم بنمایندگی آقای شیخ الاسلام آقایانیکه نمایندگی ایشان را تصویب میکند قیام نمایند (اکثر قیام نمودند) رئیس - تصویب شد راپورتی است راجع با آقای آقا شیخ ابراهیم رنجانی آقای عباد السلطنه

مخالف بودند.

عهد السلطنة - مخالفت بنده با اعتبار نامه آقای زنجانی از حیث جریان انتخابات و از حیث صلاحیت ایشان نبود بلکه خدمات ایشان را در مشروطه و معارف بنده خوب میدانم و عقیده ام این است که همیشه از طرف مجلس شورای ملی باید خدماتشان قدر دانی بشود لکن از حیث سن ایشان البته شاید بعضی ها مسبق باشند مذاکره جریان دارد و برای بنده هم اسباب شبهه شده بود این است که مخالفت بنده راجع تعیین سن ایشان بود والا راجع بیک نماینده معترضی مثل ایشان ابدامخالفت نمی کردم باین جهت بعضی تحقیقات از خارج کردم و متوجه شدم طرف را معلوم کنم این است که از خود ایشان سوال میکنم اگر یک مدارکی برای تعیین سن خودشان دارند بفرمایند و البته بعد از این که معلوم شد اول کسیکه صحت نمایندگی ایشان را تصدیق خواهد کرد خود بنده خواهم بود.

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - اولاً اهل ولایت بنده بقرائت همه کس از سن من مصحح هستند انجمن نظار من بنده را معین و تصدیق کرده و اضافه تعرفه وزارت معارف و رفره هایت در اینجا موجود است و علاوه بر این تاریخ تولد را نوشته ام تواند بنده در ۱۲۷۲ در روز عید قربان بوده و بهمن جهت ابراهیم نام دارم و حالا شصت و هفت سال دارم بجهت من می شود یک مرتبه ده سال اشباه بکنند.

رئیس دیگر اعتراضی نیست (گفته شد شد خبر) پس رای میگیریم بنمایندگی آقای آقا شیخ ابراهیم زنجانی آقایانیکه نمایندگی ایشان را تصویب میکنند قیام نمایند.

(اکثر قیام نمودند)

رئیس تصویب شد راپورتی است راجع بوکالت آقای اقبال السلطان از کردستان ذیل قرائت نمودند.

شعبه سوم بنسویه و صورت مجلس انتخابات سقز و بانه و توابع رسیدگی نموده و راپورت آنرا ذیلاً بعرض میرساند.

انجمن مرکزی سقز پس از نشر اعلان از دوم صفر ۱۳۳۹ تا ۱۵ در سقز بتوزیع تعرفه و شانزدهم تا بیست و سه باخذ آراء پرداخته و در بوکالت بانه و تیکوه و خور خوره نیز انجمنهای جزء تشکیل داده و در ۲۷ و ۲۸ ربیع الاول کتبه آراء مأخوذه را استخراج نموده و انتخاب شاهزاده اقبال السلطان رئیس کمرب کردستان را با اکثریت ۲۸۷۴ از ۶۴۱۴ رای اعلان کرده است و پس از انعقاد مدت قانونی و رسیدن شکایات صورتجلسه و اعتبارنامه مشارالیه را نزد حکمران کردستان فرستاد و حکمران بمنزله الیه صورت مجلس را بوزارت داخله ارسال و اعتبارنامه را بفرستاد اقبال السلطان سیرده است بنا بر مراتب معروضه چون انتخاب شاهزاده اقبال السلطان نفس قانونی نداشته و در این مدت هیچوجه شکایاتی هم نرسیده است لذا شعبه سوم

صحت نمایندگی ایشانرا از حوزه انتخابیه سقز و بانه و توابع آن تصدیق می نماید.

رئیس نسبت بنمایندگی آقای اقبال السلطان مخالفی هست (اظهاری نشد) پس رای میگیریم آقایانیکه نمایندگی آقای اقبال السلطان را تصویب میکنند قیام نمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد راپورتی است راجع آقای (آقای تدین راپورت مزبور را بمضمون ذیل قرائت نمودند)

شعبه دوم بنسویه انتخابات بهبهان و کهکیلویه بصفت رسیدگی نموده و برای استحضار مجلس شورای ملی عرش بنمایند که انجمن نظارت مرکزی انتخابات در بهبهان در شهر جمادی الثانی ۱۳۳۹ موافق قانون تشکیل و در پنج نقطه دیگر از قبیل کوه کیلویه و غیره پنج انجمن جزء دائر ساخته و در تمام نقاط مزبوره موازی ۳۹۴۴ ورقه تعرفه توزیع و از این مقدار موازی ۲۶۵۹ ورقه تعرفه با اوراق رای برگشته و آقای سردار اقبال بختیاری با اکثریت ۱۷۲۲ رای از کل آراء صادره بوکالت داراشورای ملی انتخاب شده است انجمن مرکزی پس از خاتمه استخراج آراء مدت یک هفته برای وصول و تصدیق شکایات منتظر و اصلاً شکایاتی رسیده لهذا خاتمه انتخابات را اعلان و اعتبارنامه باسم آقای سردار اقبال صادر نموده است.

شعبه دوم جریان انتخابات بهبهان و کهکیلویه را موافق قانون دانسته و چون در ظرف ساد اول افتتاح مجلس هم شکایاتی نرسیده لهذا صحت انتخاب سردار اقبال بختیاری را از حوزه انتخابیه مزبوره تصدیق مینماید.

رئیس - راجع بوکالت آقای سردار اقبال از بهبهان اعتراضی هست (اظهاری نشد) رای میگیریم بنمایندگی آقای سردار اقبال آقایانیکه نمایندگی ایشان را تصدیق می کنند قیام نمایند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد (اگر مخالفی نباشد ده دقیقه تنفس داده شود) در این وقت آقایان نمایندگان برای تنفس از مجلس خارج و نایب رئیس تشکیل گردید.

نایب رئیس باید شروع کرد بانتخاب رئیس دائمی.

فتح الدوله - بنده ورقه ندادم.

نایب رئیس - نظر باینکه اعتبارنامه شما نگذشته است نباید ورقه داده شود.

سردار معظم - فقط کسانی نمیتوانند رای بدهند که بر حسب رای مجلس عقب افتاده باشد آقای فتح الدوله حق دارند رای بدهند اما آقای دستغیب آقای معتمد السلطنة آقای تنکابنی حق ندارند شرکت بکنند ولی آقای فتح الدوله حق دارند

(در این موقع اوراق آراء توزیع و اخذ آراء بعمل آمده و آقای مستشار السلطنة شروع بتعداد مهره های تقشیه و اوراق آراء نموده و هر یک شصت و پنج عدد بود)

سردار معظم - سه شرفرعه باید تعیین شود و استخراج آراء نمایند.

آقای مستشار السلطنة شروع باستخراج نموده آقای بیان الدوله و آقای آقا میرزا هاشم آشتیانی و آقای دکن الملك بحکم قرعه تعیین و پس از استخراج آراء ...

آقای موتمن الملك به اتفاق ۶۵ رای بصفت ریاست دائمی معین شدند (از طرف بعضی نمایندگان تبریک گفته شد)

نایب رئیس - چون وقت گذشته است تعیین سایر هیئت رئیس بمادت برای جلسه بعد حالا اگر آقایان صلاح میدانند روز یکشنبه باشد.

سردار معظم - علت تاخیر بیک شنبه چیست آقایانیکه میخواهند تبادل آراء بکنند قبول رحمت بفرمایند و بموض اینک وقت منکلت را تاخیر بگذارند وقت خود را تلف بکنند چون بر حسب معمول جلسه باید روز شنبه تشکیل شود آقایانیکه دستجانی دارند و میخواهند تبادل افکار کنند امروز عصر وفرا را وقت خواهند داشت باینجهت علت تاخیر جلسه را بروز یکشنبه نمیفهمم.

نایب رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه نطق)

آقای آقا سید یعقوب - آقای سردار معظم با این فرمایشی که فرمودند تصدیق مینمایند که چون مسئله تعیین هیئت رئیس دائمی خیلی قابل اهمیت است و اگر آقایان نمایندگان از روی مشورت و توافق آراء همانطور که موفق بانتخاب رئیس دائمی شدند سایر هیئت رئیس را نیز معین فرمایند بهتر است و البته مجلس و مملکت امروز شش سال تعطیل بوده از تاخیر بیکروز تنصیع نخواهد شد.

نایب رئیس - گمان میکنم بنده از اینکه تشکیل جلسه را به یکشنبه عرض کرده ام محقق بوده ام.

سردار معظم - اولاً چون تعیین جلسه با خود مجلس است بنا بر این تصمیمات ریاست در تعیین آن کافی نیست ثانیاً بیاناتی که آقای آقا سید یعقوب کردند اصولاً شاید کافی نباشد بالاخره بنده (با وجود اینکه میدانم مغلوب اکثر خواهم بود) اظهارات خود را صریح دانسته و عرض میکنم که در یک همچو مذاکره کوچک (یعنی توافق نظری دودسته در مجلس برای انتخاب هیئت رئیس) اگر پیش از چهار و هشت ساعت وقت لازم باشد بهمین فلسفه و منطق لازم میآید که برای مسائل واجب تر قائل بشمامه وقت بشویم و اگر برای انتخاب دو نفر نایب رئیس و چهار نفر منشی (که قبلاً شاید همه میدانستند که

از امروز تا صبح شنبه برای تبادل افکار کافی نباشد تصور میکنم که این منکلت در دوره دوساله مجلس شورای ملی بتواند قادر باشد تصمیمات خیلی سریعی بشود از همین نقطه نظر است که بنده هیچ علتی نمی بینم که مجلس در روز شنبه که روز عادی جلسایش میباشد تشکیل گردد ولی بالاخره یقین دارم که عقیده من مغلوب آراء اکثریت خواهد شد.

نایب رئیس - مذاکرات کافی نیست؟

آقای نصرت الدوله پیشنهاد کردند که جلسه روز یکشنبه تشکیل شود.

آقا سید یعقوب - اجازه مینمایند.

نایب رئیس - گفتند مذاکرات کافی است. کسانی که با پیشنهاد شاهزاده نصرت الدوله موافقت قیام نمایند (اکثر قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد جلسه روز یکشنبه ساعت قبل از ظهر خواهد بود.

مجلس نیم ساعت بعد از ظهر رختن شد

رئیس مجلس شورای ملی موتمن الملك

جلسه ۱۶

صورت مشروح مجلس صبح یوم یکشنبه (۱۶) شهر ذیحجه الحرام ۲۹ مطابق ۲۹ برج اسفند ۱۳۰۰

مجلس یک ساعت و ربع قبل از ظهر در تحت ریاست آقای موتمن الملك تشکیل گردید (صورت مجلس یوم پنجشنبه ۱۳۰۰ را آقای مستشار السلطنة قرائت نمودند)

رئیس - نسبت به صورت مجلس مخالفی نیست؟

آقا سید یعقوب - چرا در صورت مجلس راجع بتعیین جلسه مختصری از مخالفت آقای سردار معظم خراسانی با تاخیر جلسه بروز یکشنبه ذکر نمود لیکن ابداً ذکر از پیشنهاد بنده که معتقد بودم جلسه روز یکشنبه تشکیل گردد نمی نمایند.

رئیس - مقصودتان اینست که اظهار مخالفت جنابعالی هم در صورت مجلس نوشته شود.

آقا سید یعقوب - مقصود اینست که اظهاری بشود.

رئیس - غیر از این اعتراضی نیست.

میرزا سید حسن کاشانی - در صورت مجلس در انتخاب رئیس کلمه اتفاق ذکر نشده در صورتیکه ۶۵ نفر در مجلس حاضر بودند و تماماً با اتفاق رای دادند.

رئیس - نظامنامه مجبور نمی کند که کلمه اتفاق نوشته شود. دیگر اعتراضی نیست (اظهاری نشد)

رئیس - صورت مجلس تصویب شد دستور امروز انتخاب هیئت رئیس دائمی است ولی اگر مجلس موافق باشد بدو راپورت راجع بنمایندگان باز فروش قرائت شده و بعد داخل دستور شویم.

مخالفی نیست؟

نصرت الدوله - چون وقت تنگ است تصور میکنم آراء بطول خواهد انجامید اگر

آقایان موافقت فرمایند خوب است اول هیئت رئیس دائمی معین شود.

رئیس - بنده گمان می کنم قرائت راپورت چندان وقتی لازم نداشته باشد چون اگر مخالفی باشد موکول بجلسه بعد می شود و اگر موافق باشند رای گرفته میشود در هر حال بیش از ده دقیقه طول نخواهد کشید (بعضی تصدیق کردند)

رئیس - آقای آقا شیخ محمد جواد (احضار برای قرائت راپورت)

(آقای آقا شیخ محمد جواد در محل نطق حاضر و راپورت فوق الذکر را بمضمون ذیل قرائت نمودند.)

انجمن نظارت مرکزی بار فروش در چهارم ذیحجه ۱۳۲۸ انعقاد یافته اعلان انتخابات رامطابق مقررات قانون منتشر کرده اند ده روز پس از نشر اعلان تا (۱۲) مجرم تعرفه توزیع نموده اند از چهارم محرم الی ۱۹ اخذ رای کرده اند چهارشنبه نظارت جزء در نور - تنکابن - آمل - مشهد - تشکیل نموده اند تا هفتم صفر آراء نقاط چهار گانه باتنجهن نظار مرکزی رسیده. در مرکز و چهار نقطه جزء ۱۳۵۰۰ تعرفه داده شده است در ۲۵ صفر شروع باستخراج آراء کرده اند روز دوم قرائت آراء بر حسب حکم تلگرافی وزارت داخله انتخابات بار فروش توقیف شده از طرف نظار باین حکم وزارت داخله اعتراض کرده اند در دوم ع (۱) مجدداً بر حسب حکم ثانوی وزارت داخله توقیف مرتفع و امر باستخراج آراء کرده اند ولی در دوسه استادی که جهت توقیف انتخابات از آن فهمیده بشود وجود ندارد معلوم نیست بجهت علت وزارت داخله انتخابات را توقیف کرده اند بالاخره پس از رفع توقیف بقیه آراء قرائت شده آقای نظام الدوله با اکثریت (۵۳۳۰) و آقای نصیر - السلطنة با اکثریت (۴۳۶۵) بصفت نمایندگی مجلس شورای ملی انتخاب شده اند پس از قرائت آراء و تشخیص اکثریت بحکم وزارت داخله یک شبهه نظارت در کپور تشکیل داده (۱۵۰۰)

ورقه توزیع کرده اند در نتیجه استخراج آراء حوزه کچور مقدار زیادی بر عده آراء اشخاصی که سابقاً اکثریت داشته اند افزوده میشود و تغییراتی باصل انتخابات نمی دهد دو ورقه شکایات بمضای جمعی نظار رسیده انجمن و شبهه شکایات آنها را وارد دانستند نظار بحسن جریان انتخابات شبهه اول صحت انتخابات بار فروش نمایندگی آقایان نظام الدوله و نصیر السلطنة را تصدیق می نمایند

رئیس - وکالت آقای نظام الدوله موضوع بحث است نسبت بنمایندگی ایشان مخالفی نیست؟

محمد هاشم میرزا - بنده مخالفم

آقا سید یعقوب - بنده مخالفم

رئیس - پس بمباد برای جلسه دیگر.

نسبت بوکالت آقای نصیر السلطنة مخالفی نیست؟ (اظهاری نشد) رای میگیریم بنمایندگی ایشان آقایانیکه نمایندگی آقای نصیر السلطنة را تصویب می کنند قیام نمایند (اکثر نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - بنده مخالفم

رئیس - بنده نیز خدمات آقای ارباب کبخیرو را قبلاً تصدیق نموده ولی چون مطابق معمول این نوع مسائل بایستی بکمسیون مجاسبات مراجعه شود لذا گمان میکنم این مذاکرات در آن موقع باید گفته شود انتخابات امروز عبارت خواهد

رئیس - تصویب شد قبل از شروع بتعیین هیئت رئیس دائمی لازم است خاطر آقایان را متذکر کنم که آقای ارباب کبخیرو که قبلاً بواسطه کسالت مزاج غایب با اجازه و در خارج شهر هستند صورت مشروح و مفصل از اعمال و محاسبات خود در شش ساله دوره قنرت نوشته و بمجلس فرستاده اند که قرائت شود. گمان میکنم تمجیدات بنده در این موقع از آقای ارباب کبخیرو زائد باشد زیرا آقایانی که در دوره دوم و سوم مجلس بوده اند بخوبی از درجه لیاقت و وفایت و کار دانی ایشان مسبق و مستحضرنند (گفته شد صحیح است) شرحیکه ایشان نوشته اند بسیار مشروح و مفصل است مطابق نظامنامه داخلی مجلس بدو بایستی بکمسیون محاسبات رفته و در آنجا بدقت ملاحظه نموده و بعد بمجلس مراجعه دهند و پس از آنکه از کمسیون مراجعت نمود مشروحاً قرائت خواهد شد.

رئیس - آقای سردار معظم (اجازه نطق)

سردار معظم - بنده خیال داشتم که شرحی در زمینه خدمات آقای ارباب کبخیرو عرض نموده و اظهار تشکر بنایم ولی چون مضرب رجوع به کمسیون میشود و از کمسیون راپورت مشروح آن بمجلس خواهد آمد لذا برای اظهار تشکر موقع خواهم داشت این است که فعلاً عرضی ندارم.

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

مطلب که راجع بمحاسبات است البته بکمسیون رجوع خواهد شد ولی راجع بخدمانی که آقای ارباب کبخیرو در دوره قنرت نموده اند و زحماتی که در برقراری مجلس متحمل شده بجا اولیه نگذاشته اند (که اگر فی المثل یک اندازه سستی از جانب ایشان بروز میکرد بنده شخصاً تصور میکنم که ترتیبات مجلس ابداً بوضع حالیه باقی نبوده و مجلس شورای ملی برای تأسیس مجلس جدید مجبور بود مخارج فوق العاده را متحمل شده و بالاخره با شکالات زیادی برخورد) علیهذا لازم میدانم تشکرات خود را در همین جلسه معروض دارم (گفتند صحیح است)

رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)

آقا سید فاضل - بنده نیز میخواهم استراجه خدمات و زحماتی که آقای ارباب کبخیرو در حفظ اساس مجلس متحمل شده اند تشکرات خود را معروض دارم ولی همان قسم که آقای سردار معظم فرمودند چون این مسئله از کمسیون بمجلس راپورت میشود در آنوقت برای عرایض خود موقع خواهد داشت معذراً لازم است متذکر گردم که بایستی مجلس خدمات ایشان را قنرت بداند (بعضی تصدیق نمودند)

رئیس - بنده نیز خدمات آقای ارباب کبخیرو را قبلاً تصدیق نموده ولی چون مطابق معمول این نوع مسائل بایستی بکمسیون مجاسبات مراجعه شود لذا گمان میکنم این مذاکرات در آن موقع باید گفته شود انتخابات امروز عبارت خواهد

بود از دونایب رئیس. چهارمشی - سه مباشرتدا شروع میکنیم بانتخاب نواب رئیس وانتخاب آنها فردی خواهد بود قبلا يك نایب رئیس انتخاب شده و در تانی نایب رئیس دیگر. (در این موقع اوراق آراء توزیع و چند نفری از نمایندگان برای اخذ مهره تقشیه وتسلیم اوراق رأی خود حرکت نمودند)

رئیس - قبل از آنکه بنده اعلام کنم نمی بایست تشریف بیاورید مراجعت کنید بنشینید و پس از اعلام تشریف بیاورید. (آقایان مزبور مراجعت و در کرسیهای خود جلوس نمودند)

رئیس - تکلیف رأی دادن اینست که هر يك از آقایان تشریف آورده بنوا يك مهره تقشیه گرفته بعد از اخذ مهره رأی خود را در ظرف تانی انداخته و بعد تشریف بیاورند بالا مهره تقشیه در این ظرف که بالا گذارده شده میباشد و بجای خود مراجعت نمایند. (آقایان نمایندگان بترتیب مذکور رفتار نموده و برای استخراج آراء آقایان سلطان العلماء و آقای حسن مدرس و آقای وفارالملک بحکم قرعه معین و آقای وفارالملک بقرعه های تقشیه را شماره نموده و تعداد آن ۶۴ بود (آقای حاج آقا اجازه نطق خواستند از طرف آقای رئیس اجازه داده نشد و آقای وفارالملک اوراق را شماره نموده ۶۴ عدد بود.)

رئیس - آقای حاج آقا راجع بقرعه می خواستید چیزی بفرمائید ؟

حاج آقا - خبر غرضی ندارم اشکالی بنظر بنده رسیده بود ماده دوم رفع آن اشکال را نمود. (آقای وفارالملک صورت آراء را قرائت نمودند و بطوریکه ذیلا مندرج است نتیجه حاصل شد)

آقای امیراعلم ۴۲ رأی - آقای مدرس ۹ رأی
آقای سردار معظم خراسانی ۳ رأی ورقه سفید علامت امتناع ۳ رأی آقای مستوفی

المالک ۲ رأی - آقای سلطان العلماء ۲ رأی - آقای میرزاهاشم آشتیانی ۱ رأی آقای نصرت الدوله ۱ رأی - آقای سلیمان میرزا ۱ رأی - آقای حکیم الملک ۱ رأی - آقای مصفا الدوله ۱ رأی - آقای مشیر الدوله ۱ رأی.

رئیس - آقای امیر اعلم با کثرت ۴۲ رأی از ۶۴ نفر رأی دهندگان بسمت نایب ریاست انتخاب شدند حالا شروع بانتخاب نایب رئیس دیگر خواهد شد.

امیر اعلم - اجازه میفرمائید ؟
رئیس - بفرمائید.

امیر اعلم - از این حسن ظن آقایان نمایندگان بسیار متشکرم.

(مجدداً اوراق رأی توزیع گردید)

رئیس - آقایانی که رأی خودشان را نوشته اند تشریف بیاورند (آقایان نمایندگان بترتیب سابق الذکر مهره تقشیه اخذ و اوراق رأی خود را تيم نمودند و پس از شماره اوراق رأی و مهره های تقشیه تعداد هر يك ۶۳ و پس از استخراج

آراء بترتیب ذیل نتیجه حاصل گردید:

آقای مدرس ۳۹ رأی - آقای تدین ۸ رأی
آقای سلیمان میرزا ۳۱ رأی - آقای میرزاهاشم آشتیانی ۲ رأی - آقای مستوفی المالک ۲ رأی - آقای آصف المالک ۲ رأی - آقای حکیم الملک ۱ رأی - آقای حاج آقا شیرازی ۱ رأی - آقای عبید السلطنه ۱ رأی - آقای سردار معظم خراسانی ۱ رأی ورقه سفید علامت امتناع ۳ رأی

رئیس - آقای مدرس با کثرت ۳۹ رأی از آراء ۶۰ نفر رأی دهندگان انتخاب شدند (گفته شد از شخصت به نفر).

رئیس - سه نفر امتناع نموده و ورقه سفید داده بودند (بعضی تصدیق نمودند).

مدرس - بنده کراما از آقایان تقاضا کردم که مرا از این خدمت معاف دارند ولی چون مدت این انتخاب یکماه و نیم بیشتر نیست صلاح دید آقایان را قبول میکنم ولی در آینه امیدوارم مرا از این خدمت معاف فرمائید.

رئیس - بنده نسبت به حق خودم از این رایی که آقایان داده اند متشکرم.

نصرة الدوله - من متشکرم.

رئیس - شروع بانتخاب آقایان نمایندگان می شود چهارمشی بانتخاب جمعی بایست معین شود (در این وقت اوراق توزیع و اخذ آراء بعمل آمد)

رئیس - آقایان مستخرجین تشریف بیاورند. (آقایان مدرس و سلطان العلماء و وفارالملک حاضر و شروع به تعداد و استخراج آراء نمودند و نتیجه اینطور حاصل شد). مهره های تقشیه و اوراق رأی هر يك ۶۳.

آقای آصف المالک ۴۵ رأی - آقای امیر ناصر ۳۴ رأی - آقای سهام السلطان ۳۹ رأی - آقای ملک الشعراء ۳۰ رأی - آقای میرزا ابراهیم خان ۱۹ رأی آقای فهیم الملک ۱۶ رأی - آقای آقامیرزا ابراهیم قمی ۸ رأی - آقای شیخ الاسلام ملایری ۷ رأی - آقای بیان الدوله ۷ رأی - آقای عماد السلطنه طباطبائی ۴ رأی - آقای سلیمان میرزا ۳ رأی - آقای نصیر دیوان ۳ رأی آقای آقامیرزاهاشم آشتیانی ۲ رأی - آقای عبیدالملک ۲ رأی - آقای رکن الملک ۱ رأی - آقای تدین ۲ رأی - آقای منتصر الملک ۲ رأی - آقای مساوات ۱ رأی - آقای جلیل الملک ۱ رأی - آقام احتشام الدوله ۱ رأی - حاج میرزا اسدالله خان ۱ رأی - آقای سردار معظم خراسانی ۱ رأی - آقای مستشار السلطنه ۱ رأی - آقای وفارالملک ۱ رأی - آقای د کزلقمان

رأی - لایق ۱ اسم - ورقه سفید علامت امتناع ۲ رأی - ۳ نفر از آقایان نمایندگان با کثرت انتخاب شده اند که عبارتند از آقای آصف المالک با کثرت ۴۵ رأی و آقای امیر ناصر با کثرت ۳۹ رأی و آقای سهام السلطان با کثرت ۳۹ رأی ولی منشی چهارمی چون اکثریت ندارد بایستی تجدید شود.

چون فردا تعطیل و روز سه شنبه هم عید غدیر است و بایستی حضور اعلیحضرت همایونی مشرف شد جلسه آینده بروز چهارشنبه باید موکول شود بمقتضای بنده اگر آقایان موافق باشند خوبست تشکیل جلسه را بامروز عصر قرار بگذاریم تا یک نفر منشی و ۳ نفر مباشرین انتخاب شده و ضمناً در پایان آن از بعضی امورات فوری مذاکره شود. (جمعی تصدیق نمودند)

رئیس - پس جلسه امروز عصر دوساعت قبل از غروب خواهد بود (مجلس نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد).

صورت مشروح مجلس عصر مورخه یکشنبه ۱۶ ذی حجه ۱۳۰۹ مطابق ۲۹ برج اسد ۱۳۰۰

مجلس نیم ساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مومن الملک تشکیل گردید

(صورت مجلس صبح را آقای امیر ناصر قرائت نمودند)

رئیس - نسبت بصورت مجلس مخالفی نیست.

آقا سید یعقوب - در صورت مجلس نوشته شده انتخابات مازندران خوب است نوشته شود انتخابات بار فروش.

رئیس - صحیح است بار فروش نوشته خواهد شد.

آصف المالک - بعد از انتخاب سه نفر منشی در جلسه قبل آقای رئیس فرمودند که نسبت به يك نفر دیگر اکثریت حاصل نشده و باید در تانی رأی گرفته شود این مسئله نوشته نشده.

رئیس - این قرعه هم اصلاح میشود دیگر اعتراضی نیست (گفته شد خیر)

رئیس - صورت مجلس با این دو فقره اصلاح تصویب شد - دستور امروز انتخاب يك نفر منشی و سه نفر مباشر میباشد ولی قبلاً (اگر مخالفی نباشد) نسبت به راپورت شبهه راجع بنمایندگی آقای آقا میرزا طاهر تنکابنی که قرائت شده بود و آقای محمد هاشم میرزا مخالف بودند چون رفع سوء تفاهم آقای محمد هاشم میرزا شده است رأی گرفته شود (بعضی تصدیق نمودند)

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا اظهاری دارید.

محمد هاشم میرزا - بلی البته خاطر آقایان مسبق است که چند روز قبل بنده با انتخابات آقای تنکابنی مخالفت کردم و تقاضا کردم کمیسیون تعیین شود که اظهارات خود را در آن کمیسیون بعرض آقایان برسانم یا قانع شوم یا اگر قانع نشدم بر مخالفت خود بیفزایم و فعلاً بطور مختصر عرض میکنم که مخالفت بنده در مورد نمایندگی آقای میرزا طاهر برای این بود که شنیده بودم معزیه اله رئیس کمیته دموکرات بوده اند و بیانه صادره از کمیته را که راجع بتصویب قرارداد بوده امضاء کرده اند و چون امضاء چنین بیانه را بنده مضرتی بمصالح از این قرار که ۵ نفر رأی داده اند آقای ارباب

کیخسرو با کثرت ۴۰ رأی و آقای آقا شیخ محمد جواد با کثرت ۴۳ رأی انتخاب شدند ولی برای سومی باز تجدید انتخاب بعمل آید (مجدداً اوراق آراء توزیع گردید).

رئیس - آقایانی که رایشان حاضر است ممکن است تشریف بیاورند (اوراق آراء مازخود و مجدداً تعداد و استخراج آراء بتوسط آقایان سلطان العلماء و خلیل الملک و وفارالملک بعمل آمده نتیجه اینطور حاصل شد).

عده مهره های تقشیه و اوراق آراء هر يك ۵۸
آقای حاج میرزا اسدالله خان ۲۶ رأی - آقای رفعت الدوله ۲۴ رأی - آقای احتشام الدوله ۲ رأی آقای امین التجار ۲ رأی - آقا میرزا ابراهیم قمی ۱ رأی - ورقه لایق ۱ ورقه سفید ۳

رئیس - نتیجه حاصل نشد اولاً برای این که عده آراء کافی نیست و ثانیاً ۵۸ نفر چهار نفر رأی نداده اند عده کفایت نبود و اگر یکی از آقایان هم دارای سی یا ۳۵ رأی بودند معذالک انتخاب نمیشد پس می ماند برای جلسه آتی - آقای سردار معظم راجع به انعقاد عهد نامه بین ایران و چین اظهاری دارند اگر مخالفی نیست اظهارشان را بفرمائید (اظهاری نشد)

رئیس - تشریف بیاورید.

سردار معظم - من عطف بنده مختصر است در شماره ۳۵ ستاره ایران که اینجا موجود است بتاريخ دوازدهم ذی حجه بنده خواندم عهدنامه مابین دولت ایران و دولت چین بنمایندگی آقای مفخم الدوله وزیر مختار ایران در دره منعقد شده است بنده اساساً موافق هستم که دولت ایران باید بانصاف دول دنیا دارای عهدنامه بشود و روابط سیاسی پیدا کنند و تصور میکنم در این موضوع مترجم عقاید و احساسات تمام نمایندگان مجلس خواهم بود و میگویم که بنا اصل معاهده ما کاملاً همراهی داریم چیزی که بنده را مجبور کرده است که اینجا آمده و این عرایض را بکنم فقط لزوم مراعات قانون اساسی و قوانین عادی مملکت است خود من می فهمم چرا قوانین یک قدری محفوظ نمی ماند زیرا طول مدت دوره فترت احترام قوانین را از خاطر ها برده و گاه مثل این است که مافرا موش کرده ایم که قوانین داریم که حفظ احترام آنها بر ما واجب است و بنده بنده اولین و مهمترین وظیفه و تکلیف مجلس شورای ملی این خواهد بود که همیشه دیده بان و فراول حفظ قوانین باشد و در هر موردی که نقضی نسبت بقانون اساسی و قوانین عادی مملکت پیدا شود باید فوراً متذکر شده یاد - آوری و اخطار کند وظیفه مجلس شورای ملی این است که بملت ایران خاطر نشان کند که قانون حاکم منحصر بقدر ما است لا غیر قانون باید محترم و محفوظ باشد و بالاخره ما باید این اصل را بملت ایران خاطر نشان کنیم که متابعت از خلاف قانون خود در حکم ارتکاب خلاف قانون است و نباید زیر بار ارتکاب خلاف قانون رفت اصل ۲۴ قانون اساسی معین کرده است هر معاهده که منعقد میشود اعم از اینکه مجلسی موجود یا در غیاب مجلس باشد در هر موقعی از مواقع زندگانی این مملکت که باشد مادام که بتصویب مجلس شورای ملی نرسد از درجه اعتبار

کیخسرو با کثرت ۴۰ رأی و آقای آقا شیخ محمد جواد با کثرت ۴۳ رأی انتخاب شدند ولی برای سومی باز تجدید انتخاب بعمل آید (مجدداً اوراق آراء توزیع گردید).

رئیس - آقایانی که رایشان حاضر است ممکن است تشریف بیاورند (اوراق آراء مازخود و مجدداً تعداد و استخراج آراء بتوسط آقایان سلطان العلماء و خلیل الملک و وفارالملک بعمل آمده نتیجه اینطور حاصل شد).

عده مهره های تقشیه و اوراق آراء هر يك ۵۸
آقای حاج میرزا اسدالله خان ۲۶ رأی - آقای رفعت الدوله ۲۴ رأی - آقای احتشام الدوله ۲ رأی آقای امین التجار ۲ رأی - آقا میرزا ابراهیم قمی ۱ رأی - ورقه لایق ۱ ورقه سفید ۳

رئیس - نتیجه حاصل نشد اولاً برای این که عده آراء کافی نیست و ثانیاً ۵۸ نفر چهار نفر رأی نداده اند عده کفایت نبود و اگر یکی از آقایان هم دارای سی یا ۳۵ رأی بودند معذالک انتخاب نمیشد پس می ماند برای جلسه آتی - آقای سردار معظم راجع به انعقاد عهد نامه بین ایران و چین اظهاری دارند اگر مخالفی نیست اظهارشان را بفرمائید (اظهاری نشد)

رئیس - تشریف بیاورید.

سردار معظم - من عطف بنده مختصر است در شماره ۳۵ ستاره ایران که اینجا موجود است بتاريخ دوازدهم ذی حجه بنده خواندم عهدنامه مابین دولت ایران و دولت چین بنمایندگی آقای مفخم الدوله وزیر مختار ایران در دره منعقد شده است بنده اساساً موافق هستم که دولت ایران باید بانصاف دول دنیا دارای عهدنامه بشود و روابط سیاسی پیدا کنند و تصور میکنم در این موضوع مترجم عقاید و احساسات تمام نمایندگان مجلس خواهم بود و میگویم که بنا اصل معاهده ما کاملاً همراهی داریم چیزی که بنده را مجبور کرده است که اینجا آمده و این عرایض را بکنم فقط لزوم مراعات قانون اساسی و قوانین عادی مملکت است خود من می فهمم چرا قوانین یک قدری محفوظ نمی ماند زیرا طول مدت دوره فترت احترام قوانین را از خاطر ها برده و گاه مثل این است که مافرا موش کرده ایم که قوانین داریم که حفظ احترام آنها بر ما واجب است و بنده بنده اولین و مهمترین وظیفه و تکلیف مجلس شورای ملی این خواهد بود که همیشه دیده بان و فراول حفظ قوانین باشد و در هر موردی که نقضی نسبت بقانون اساسی و قوانین عادی مملکت پیدا شود باید فوراً متذکر شده یاد - آوری و اخطار کند وظیفه مجلس شورای ملی این است که بملت ایران خاطر نشان کند که قانون حاکم منحصر بقدر ما است لا غیر قانون باید محترم و محفوظ باشد و بالاخره ما باید این اصل را بملت ایران خاطر نشان کنیم که متابعت از خلاف قانون خود در حکم ارتکاب خلاف قانون است و نباید زیر بار ارتکاب خلاف قانون رفت اصل ۲۴ قانون اساسی معین کرده است هر معاهده که منعقد میشود اعم از اینکه مجلسی موجود یا در غیاب مجلس باشد در هر موقعی از مواقع زندگانی این مملکت که باشد مادام که بتصویب مجلس شورای ملی نرسد از درجه اعتبار

ملکیتی و مخالف عقیده و جمعیت دموکرات میدانستم با صلاحیت نمایندگی متانی بوده باین مناسبت بنا نمایندگی آقای تنکابنی مخالفت کرده و مطابق رأی مجلس شورای ملی رجوع بکمیسیون گردیده که از طرف مجلس بقرعه تعیین شد آقای تنکابنی حاضر شده و اظهار داشتند که همه چه نوشته را امضاء نکرده اند و عقیده هم بانتقاد قرار داد نداشته و ندارند و اصلاً منتخب از جمعیت کمیته دموکرات نبوده اند در اینصورت البته زمینه مخالفت بنده از بین می رود

رئیس - پس در اینصورت دیگر اعتراضی نیست.

حاج آقای شیرازی - بعد از آنکه ایشان قانع شدند دیگر مخالفی نیست.

رئیس - پس رأی میگیریم بنمایندگی آقای آقا میرزا طاهر تنکابنی آقایانی که نمایندگی ایشان را تصویب میکنند قیام فرمائید (اکثر نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد حالا باید یک نفر منشی انتخاب شود (اوراق رأی توزیع شد)

رئیس - آقایان ممکن است تشریف بیاورند و اوراق آراء خود را بدهند (در این وقت اخذ آراء بعمل آمده آقایان مدرس - سلطان العلماء و وفارالملک مهره های تقشیه و اوراق رأی را تعداد نموده و پس از قرائت آراء بطوری که ذیلا مندرج است نتیجه حاصل گردید).

عده آراء و مهره های تقشیه هر يك ۵۸ آقای ملک الشعراء ۳۳ رأی - آقای فهیم الملک ۱۷ رأی - آقای بیان الدوله ۳ رأی آقای میرزا ابراهیم قمی ۱ رأی ورقه سفید ۴

رئیس - عده رأی دهندگان ۵۴ نفر بوده اند چون از ۵۸ نفر چهار نفر رأی نداده اند آقای ملک الشعراء با کثرت ۳۳ رأی انتخاب شدند حالا باید آقایان سه نفر مباشر بانتخاب جمعی انتخاب فرمائید اوراق رأی توزیع شد.

رئیس - آقایانی که رایشان حاضر است ممکن است تشریف بیاورند و آراء خود را بدهند (اخذ آراء بعمل آمد)

رئیس - چون آقای مدرس غایب هستند یک نفر دیگر بجای ایشان معین میشود (آقای جلیل الملک بحکم قرعه معین و با اتفاق آقایان و وفارالملک و سلطان العلماء اوراق آراء و مهره های تقشیه را تعداد و پس از استخراج آراء بترتیب ذیل نتیجه حاصل گردید) عده آراء و مهره های تقشیه هر يك ۵۸

آقا شیخ محمد جواد ۴۳ رأی - آقای ارباب کیخسرو ۴۰ رأی - آقای رفعت الدوله ۲۶ رأی آقای حاج میرزا اسدالله خان ۲۶ رأی - آقای امین التجار ۴ رأی - آقای میرزا ابراهیم قمی ۲ رأی - آقای عبید المالک ۳ رأی آقای احتشام الدوله ۳ رأی آقای دکتر لقمان ۲ رأی - آقای متضدد الدوله ۱ رأی آقای حاج شیخ اسدالله يك رأی ورقه سفید علامت امتناع ۳

رئیس - برای دو نفر اکثریت حاصل شده از این قرار که ۵ نفر رأی داده اند آقای ارباب

ساقط و در حکم صفر است و هیچ اعتبار ندارد بنابراین بنده از کرسی مجلس شورای ملی (نظر باین که در اینجا هنوز يك مخاطبی ندارم که باو خطاب کنم) همین طوز فریاد میکنم و از رئیس محترم مجلس استدعا میکنم که نظر من را از مجاری که خودشان مقتضی میدانند بسمع کسانی که صلاحیت دار این کار هستند برسانند که اصولاً هیچ معاهده تا بتصویب مجلس نرسد مطابق اصل ۲۴ قانون اساسی اعتبار ندارد بنابر این بامعزز بودن این اصل اگر دولت ما میخواهد معاهده باجمهوری چین داشته باشد (من خودم کمال موافقت را بااصل مطلب دارم) باید آن معاهده را به مجلس بیاورد اگر مجلس تصویب کرد آنوقت اعتبار خواهد داشت والا باز تکرار میکنم که هیچ معاهده و قراردادی اعم از اینکه بندها هم بشود اعتبار نخواهد داشت و ملت ایران اورا قبول نمیکند مگر آنکه بتصویب مجلس شورای ملی برسد (مجلس تصدیق نمودند)

رئیس - همانطوریکه اظهار فرمودند انعقاد قرار داد بدون تصویب مجلس شورای ملی مخالف قانون اساسی است و مطلب طوری واضح است که اگر فرضاً ایشان هم اظهار نمی نمودند بنده تکلیف خودم را میدانستم که به هیئت دولت تذکر بدهم فقط سوء تفاهمی که تولید شده این است که همانطور که آقای سردار معظم اظهار فرمودند پس در بی دوره های فترت پیش آمده و بعضی قوانین موقتی وضع گردیده و تقریباً رعایت قوانین اساسی و بعضی قوانین دیگر نکرده اند ولی بنده انشاء الله رعایت خواهد شد مسئله دیگر این که هم آقای حاج آقا از بنده تقاضا کردند که در اولین جلسه رسمی ایشان اجازه داده شود نطقی راجع به سیاست خارجی و داخلی و رویه و مسلک خودشان و اصلاحاتی که در مملکت باید بشود بنمایند بنده عرض کردم که منوط با اجازه مجلس است و چون غرض ایشان اینست که در جلسه دیگر نطقشان را بیان نمایند وظیفه بنده این است که از حالا رأی بگیریم که اگر مجلس رأی داد جز دستور بشود

حاج آقا - اجازه میفرمائید بنده در این زمینه عرایض بکنم.

رئیس - بفرمائید.

حاج آقا - بنده مدتهای مدید در تمام ایام دوره فترت آرزو میکردم که يك موقعی موفق بشوم در این مقام رسمی اصلاحات لازمه که در نتیجه تجربه دوازده ساله حاصل کرده ام و بنظر خودم لازم و الزام از هر اقدامی برای دولت است می توانم عرضه داشته و به نمایندگان محترم ملت پیشنهاد کنم و چون در آن زمینه در سابق هم مذاکراتی نکرده ام این را مسلک و رویه و عقیده خودم میدانم بنده یقین دارم که اصول اصلاحات را البته تمام افراد آقایان و کلاً می دانند ولی چون در نظامنامه مجلس شورای ملی هیچ ماده پیش بینی نشده بود که اگر یک نفر وکیل اصلاحاتی در نظر داشته باشد و بخواهد بیان کند در تحت چه عنوان باید باشد از این جهت تقاضا کردم که در اولین موقع افتتاح رسمی پارلمان آقایان این اجازه را بمن بدهند و این مساعدت را با بنده بفرمائید که بنده يك سلسله مطالب لازمه که یقین دارم خود آقایان هم يك قسمت از آنها را تصدیق می کنند بیان

کم و چون اولین وظیفه مجلس را اقدام در آن اصلاحات میدانم باین جهت از آقای رئیس تقاضا کردم که عی الاموال به بنده اجازه بدهند ولی چون فرمودند در نظامنامه این مسئله پیش بینی نشده بسته به رای مجلس شورای ملی است این است که عجات از آقایان و کلا تقاضا میکنم که اجازه بفرمایند یک سلسله عقاید و اصلاحاتی را که بنظر من رسیده خدمتشان عرض کنم و اگر تصدیق فرمودند ممکن است باینده در اجرای آن اصلاحات مساعدت کنند این است استدعای بنده از تمام رفقای خود.

رئیس - بنده خدمتشان عرض کردم در موقعی که هیئت دولت انتخاب میشوند و به مجلس تشریف می آورند و پروگرام خود را تقدیم می نمایند آن موقع موقعی است که از همه چیز چه از داخل و چه از خارج میشود حرف زد مگر چون ایشان اینطور تقاضا نمودند لذا بنده باید رای بگویم.

حاج آقا - علت تقاضایم را عرض کردم چون راجع به هیئت دولت نیست مسلک و رویه خود را می خواهم اظهار کنم.

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه) **حاج شیخ اسدالله** - بنده اساسا عقیده دارم که آقایان نمایندگان نظریات خود را در مجلس اظهار و مشی سیاسی خود را اعلام کنند لکن اینکه آقای حاج آقا فرمودند که در نظامنامه پیش بینی نشده بود میگویم در نظامنامه پیش بینی شده زیرا در تحت عنوان شرح قانونی نظامنامه بنمایندگان حق داده است که نظریات اصلاح طلبانه خودشان را بعنوان طرح قانونی به مجلس پیشنهاد کنند والا فقط یک اظهاراتی در مجلس بشود چه نتیجه دارد و فرمات بنده یک عقایدی

راجع با اصلاحات دارم و خیلی هم برای مملکت مفید است همیقتنر که اینجا اظهار کردم رسمیت ندارد باید بمجلس پیشنهاد بشود تا مجلس در آن زمینه مذاکره کرده سپس رای گرفته و بوقوع اجرا و عمل گذارده شود والا همینکه آقا فرمایشاتی فرمودند نتیجه عملی ندارد و فقط اظهار کردن کافی نیست و باید پیشنهاد بشود اگر چه ممکن است در ضمن پروگرام وزراء هم مقاصد خودشان را بگنجانند اگر صورت نگیرد باز بعنوان طرح قانونی پیشنهاد بکنند و در مجلس رای گرفته شود تا عنوان قانونی پیدا کرده و اجرا شود و باز هم عرض میکنم اگر بخواهند اظهاراتی کنند بنده مخالف نیستم و البته تمام نمایندگان باید اجازه داده شود که راجع به مملکت هر چه صلاح و خیر اندیشی میدانند اظهار نمایند مطلب واضح است و بیش از اینهم مذاکرات لازم نیست.

رئیس - آقای سردار معظم (اجازه) **سردار معظم** - بنده عرض میکنم که مطلب را باید تفکیک کرد یعنی مطالبی که منحصر و محدود میشود به عقاید سیاسی یک نفر نماینده البته این آزادی را بهر یک از نمایندگان باید داد بدون اینکه سایرین حق مداخله و بحث در آن را داشته باشند و بالاخره بعقیده بنده آقای رئیس هم بدون مراجعه بمجلس میتوانند اجازه بدهند که یک نفر

نماینده در اول جلسه یا در آخر جلسه عقاید سیاسی خود را اظهار نماید و بگوید من فلان کس هستم که اینطور عقاید دارم و ماهم بمشورم منتهی داخل بحث نمی شوم اگر اینطور است بعقیده بنده باید اجازه داد و در هر موقع هر یک از نمایندگان چنین تقاضائی میکنند باید سایر آقایان نمایندگان محترم هم باو مساعدت بکنند اما اگر قضا به طرفی پیدا بکنند که بالاخره تصدیق مطلب عنوان شده موکول بعمل تبادل نظر شود آنوقت این تقاضای رفیق محترم خود آقای حاج آقا را خودم میدانم زیرا بیاناتی که ایشان میفرمایند کی جواب ایشان را میدهد و منجر به نتیجه خواهد شد مطلب باید تفکیک شود معنای راهم که آقای حاج شیخ اسدالله فرمودند که نمایندگان بواسطه طرح های قانونی میتوانند مطالب خودشان را پیشنهاد کنند و نظریات خود را به عرض مجلس شورای ملی برسانند اینطور نیست زیرا خیلی مطالب و نظریات هست که در ضمن طرح قانونی نمیشود پیشنهاد کرد زیرا هر کس یک عقاید و نظریاتی دارد نمیشود آنرا طرح قانونی قرار داد حالا اگر شق ثانی را آقای حاج آقا معتقد هستند خوب است از ایشان تقاضا نمایم که اظهار مطلب خودشان را موکول بکنند بسکی ازدو مورد یکی همانطور که آقای رئیس فرمودند در موقعی که پروگرام هیئت دولت در اینجا بیان میشود نمایندگان محترم آزاد هستند در ضمن مذاکره در کلیات پروگرام هر هیئت دولتی در هر موضوع مداخله و مذاکره نمایند و عقاید خودشان را بیان نمایند و من شخصا عقیده دارم که از این موقع نزدیکتر هم هست و آن موقعی است که خطابه در جواب انطق اعلیحضرت همایونی از طرف مجلس شورای ملی ارسال میشود در آن موقع هم نمایندگان محترم حق خواهند داشت عقاید خود را بیان کنند زیرا خطابه که از طرف مجلس بحضور اعلیحضرت همایونی تقدیم میشود فقط جنبه تشریفاتی ندارد یادداشت و فهرست مطالبی است راجع به پروگرام آتی مجلس در این مورد هم نمایندگان محترم باز میتوانند عقیده سیاسی خود را بیان کنند و عقیده خود را طرح نمایند حالا بنظر آقای حاج آقا است که نظریات و مطالب خود را تفکیک نمایند اگر نظرشان به شق اول است البته نمایندگان محترم هم نمیتوانند مخالفت کنند و این حق برای ایشان هست و اگر شق ثانی است مختارند که در هر یک ازدو مورد که عرض نمودم عقاید خود را اظهار نمایند.

حاج آقا - اجازه میفرمایید بنده توضیحاتی بدهم.

رئیس - بفرمایید.

حاج آقا - بنده کاملا تمام این ترتیبات را میدانم و آن موادی را هم که آقای حاج شیخ اسدالله فرمودند مغیر هستم و خوب میدانم ولی همانظوری که آقای سردار معظم فرمودند بنده حق دارم عقاید

سیاسی خود را به اولین موقع امکان در مجلس شورای ملی عرض کنم و چون بنده خود را موظف یک وظایف و تکالیفی میدانم باین جهت در اولین حلقه زمینه نظریات خود را باید عرض عموم آقایان نمایندگان بلکه عموم ملت برسانم و مسلک سیاسی خود را عرضه بدارم که عقیده ام این است و این حق را برای تمام نمایندگان محترم مقدم و عرض کردم چون در نظامنامه مجلس شورای ملی پیش بینی نشده و ممکن بود آقایان بگویند در نظامنامه چنین ماده ای نیست و باید رای گرفت از این جهت این تقاضا را کردم والا بنده معتقدم که آقایان نمایندگان نباید و حق هم ندارند که جلوگیری از اظهار عقیده بکنند و کمال بکنند بنده فقط میخواهم عقاید سیاسی خود را اظهار کنم نه خطابه که بحضور شاه عرض میشود و نه در پروگرام هیئت وزراء نمیخواهم عرایض سیاسی خود را اظهار و از حق خود استفاده کنم.

رئیس - میدانید اظهار و انتشار عقیده باید در خارج و درجایر بشود اگر بنده هر یک از آقایان و کلا بخواهد عقاید سیاسی خودشان را در اینجا بیان کنند تقریبا باید شصت روز متوالیا مجلس وقت خود را صرف اینکار بکنند بعد از آنکه حرفی ندارم برای بگیریم اگر آقایان اجازه دادند در جلسه آتی میتوانیم عقاید خود را بیان کنیم آقایانی که تقاضای آقای حاج آقا را تصویب میکنند قیام نمایند (عنده قلبی قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد چون پس فردا روز عید است و باید از طرف مجلس هیئتی برای تشریفاتی حضور اعلیحضرت معین بشود چنانچه چند روز قبل هم بقرعه معین شدند اگر حالا هم آقایان تصویب میکنند شش نفر بقرعه معین شود (بعضی تصدیق نمودند آنای سهام السلطان استقرا و اسامی ذیل استقرا شد) آقای معتد السلطنه

رئیس - غایبند.

آقای حائری زاده - آقای عماد السلطنه نماینده اصفهان - آقای میرزا ابراهیم خان ملک آرائی - آقای امیر اعلم (گفته شد جزء هیئت رئیس هستند حساب نمیشود) آقای آقاسید حسن مدرس (گفتند حساب نمیشود) آقای حاج آقاسی شیرازی - آقای مشیرالدوله - آقای رفعت الدوله

رئیس - دستور جلسه آتی قسم یاد کردن نمایندگان است ولی قبل از قسم یاد کردن اعتبار نامه هایی که الان قرائت میشود هر چند راپورت های آنها حاضر نیست ولی این را عرض میکنم برای اینکه آقایان روسای شعبات را دادر کنند و قدری سعی و اهتمام بشود که بیش از این اعتبار نامه ها در شعبات نماند اعتبار نامه های آقایان نظام الدوله فتح الدوله - شیخ الاسلام نماینده اصفهان - امین التجار - آقاسید محمد باقر دست غیبی - وکیل الملک نماینده کردستان - قوام الدوله - حاج میرزا علی محمد دولت آبادی - سردار جنگ - هر یک حاضر شود جزء دستور خواهد بود.

سردار معظم - بنده بنظر من باید از طرف مجلس اعتبار نامه دست غیبی برگشته است به شعبه

آزاد است بشارت آخری مفهوم مخالفت این است که هر گاه طرف پیدا کرد در اظهار عقیده خود آزاد نیست من عرض کردم آقای حاج آقا اگر فقط می خواهند اظهار عقاید شخصی خود را بکنند بدون اینکه منتظر باشند سایر نمایندگان مذاکره در او بکنند در هر موقع می توانند اظهار کنند منتفی تعیین موقع آن بسته بصوب مجلس است لیکن اگر میخواهند از نمایندگان دولت طرف و مخاطبی پیدا کنند و دیگران در آن عقیده مشارکت کنند آنوقت دو موقع دارد یکی موقعی است که پروگرام هیئت دولت بپاس می آید و دیگر موقعی است که باید خطابه بحضور اعلیحضرت همایونی عرض بشود والا بنده مطابقا عرض نکردم که ادامه که طرفی نداشته باشد در اظهار عقیده خود آزاد است ایراد دیگر اینکه راجع به آقای حاج آقا هم بعقیده من در صورت مجلس یک قدری مبهم نوشته شده است زیرا به آقای حاج آقا که اجازه داده اند هیچ مربوط اصل مطلب نبود و تصور نمیکند مجلس شورای ملی اصولا آزادی اظهار عقیده را از یک نماینده سلب بکند بلکه مطلب در خصوص تعیین روز بود آقای حاج آقا مایل بودند امروز که روز چهارشنبه است اظهار عقیده کنند ولی مجلس با اظهار عقیده ایشان موافقت نکرد و گفت روز پنجشنبه یا یکشنبه یا موقع دیگری باید معین بشود این مطلب هم بعقیده من باید قدری واضح تر نوشته شود والا حق یک نماینده را نمی شود سلب کرد و مجلس نمیتواند این سابقه را ایجاد بکند

رئیس - دو مطلب اول یعنی دو فقره اعتراض اولی شما صحیح است و اصلاح خواهد شد ولی مطلب ثالث گمان می کنم واضح باشد چون نوشته اند که آقای حاج آقا تقاضا کرده بودند در جلسه آتی بنده این مسئله مطرح شود رای گرفته شده و تصویب شد (خطاب به آقای آصف الممالک) دو مرتبه قرائت کنید

آقای آصف الممالک - مجددا قسمتی از صورت مجلس را بمضمون ذیل قرائت نمودند.

آقای حاج آقا - شرحی دایر باز در عقاید سیاسی خود بیان و اظهار داشتند چون موضوعات بودجه و پروگرام هیئت دولت و خطابه بمعرضه از طرف مجلس محدود و نظر به بنده غیر محدود است عدها تقاضا می نمایم از طرف مجلس اجازه داده شود که در مجلس نظریات خود را اظهار بنمایم بالاخره بتقاضای ایشان اخذ رای شد تصویب نگردید.

(در این موقع آقای رئیس قسمتی از صورت مجلس را با آقای آصف الممالک ارائه نموده و ایشان به مضمون ذیل قرائت نمودند)

آقای رئیس - اظهار نمودند که آقای حاج آقا تقاضا نموده اند بایشان اجازه داده شود پس از رسمیت یافتن مجلس نظریات سیاسی و عقاید خود را راجع به اصلاحات مملکتی اظهار نمایند و من بایشان خاطر نشان نمودم که در موقع مذاکره در کلیات پروگرام هیئت وزراء از کلیه امور مملکت میتوان مذاکره نمود مگر اینها چون مایلند در جلسه آتی بعقاید

برای تحقیقات مجلس.

رئیس - رفته است برای تحقیقات مجلس ولی تا بحال تحقیق نشده است و اگر بنده جزء دستور نگذارم و تأکید نکنم ممکن است تا یکماه دیگر هم تحقیق نشود در شعبه بماند.

سردار معظم - بنده از این نقطه نظر عرض کردم که شمه خیال نکنند که دو مرتبه محتاج به تحقیقات معنی نیست و باید راپورت بدهند از این نقطه نظر بود که عرض کردم

آقاسید یعقوب - بنده اجازه میخواهم

رئیس - بفرمایید

آقاسید یعقوب - بنده خیلی متأسف هستم در وقتی که آقای حاج آقا اجازه خواستند بنده هم اجازه خواستم با منشی ها ننشوستند با آقای رئیس اجازه ندادند در هر حال متأسفم که چرا به بنده اجازه داده شد.

رئیس - منشی ها نوشته اند ولی اگر بنده از هر موضوع جزئی نم یا باز در نظر بخواهند حرف بزنند البته تصدیق خواهیم فرمود که تا هفت و هشت ساعت از شب گذشته باید اینجا بنشینیم و حرف بزنیم در این موضوعی که مورد بحث میشود ۳ چهار نفر که مذاکره کردند و مذاکرات طول کشید بنده از مجلس می رسم که مذاکرات کافی است یا نه اگر مجلس کافی دانست حق نطق از اشخاصی که اجازه خواسته اند سلب میشود ترتیب مجلس این است

آقا سید یعقوب - این فسخه فقط ر باره بنده است یا باید در باره همه باشد والا بنده قبل از حاج آقا و سردار معظم اجازه خواسته بودم.

رئیس - این فسخه در باره تمام آقایان رعایت میشود حتی اینکه جنابعالی اغلب بدون اجازه نطق میکنید و باز چیزی گفته نمیشود جلسه آتی روز چهارشنبه ۳ ساعت قبل از ظهر خواهد بود

(مجلس یک ساعت و نیم از شب گذشته ختم شد)

۱۸۴

صورت مشروح مجلس یوم چهارشنبه

۱۹ ذیحجه الحرام سنه ۱۳۲۸ مطابق اول سنبله ۱۳۰۰

مجلس یکساعت و نیم قبل از ظهر در تحت ریاست آقای موتین الملک تشکیل یافت (سورت مجلس عصر یوم یکشنبه شانزدهم را آقای آصف الممالک قرائت نمودند)

رئیس - نسبت بصورت مجلس مخالفی نیست.

سردار معظم - بنده بصورت مجلس ۱۳ ایراد دارم یکی راجع به بیانات آقای رئیس است در زمینه اظهارات بنده چون ایشان فقط انگفا فرمودند به اینکه بگویند مطلب بقدری واضح است که اگر فلان هم متذکر نشیند من خودم اقدام نمیکردم بلکه بقیه هم داشت و آن این بود که آقای رئیس فرمودند این پیش آمده بواسطه عدم اجرای قوانین در مدت مدیده دوره قدرت حاصل شده این مطلب خیلی مهم است و باید نوشته شود مطلب دیگر راجع به اظهار بنده در زمینه بیان آقای حاج آقا است عبارتی که در صورت مجلس نوشته شده اینطور است که مادام که نماینده طرفی نداشته باشد در اظهار عقیده خودش

و نظریه خود را اظهار نمایند و در نظامنامه داخلی هم این مسئله پیش بینی نشده عدها باید در این خصوص اخذ رای شود.

رئیس - کافی نیست

سردار معظم - در صورت مجلس مینویسد (بالاخره بتقاضای ایشان رای گرفته شد و تقاضای ایشان تصویب نشد) معلوم نیست این عبارت مربوط به زبان میشود یا باصل مطلب

رئیس - تصحیح میشود

سردار معظم - بملایم که همه مراجع بر رسمیت یافتن مجلس بودن نوشته شده است وقتی که مجلس رسمیت یافت اظهار عقیده نمایند مجلس از روزی که اندر حضرت همایونی تشریف آورده اند رسمیت یافته است

آقاسید یعقوب - بنده یک پیشنهاد مختصری راجع به اصلاح صورت مجلس عرض کنم آقای حاج آقا فرمودند بنده از تعیین هیئت در ۱۰۰۰

رئیس - خودمان میدانیم چه طور اصلاح کنیم

آقای سید یعقوب - بنده اگر پیشنهاد کنم نمیشود

رئیس - خیر دستور امروز اولاً قسم یاد نمودن بعد خواندن دو فقره راپورت شعبات بعد از آن تعیین یک نفر (در این موقع آقای رئیس برای ادای مراسم تعجیف در محل نطق حاضر بمضمون ذیل قسم یاد نموده و قسم نامه را امضاء نمودند)

من که در ذیل امضاء می نمایم خداوند را بشهادت می طلبم و بقرآن مجید قسم یاد می کنم مادام که کفوف و مجلس و مجاریس مطابق قانون اساسی محفوظ و مجری است تکالیفی را که بمن رجوع شده است همما امکان با کمال راستی و درستی وجد رجوع نخواهم بدهم و نسبت با اعلیحضرت شاهنشاه متبرع عادل مغفم خود صدیق و راستگو باشم و با اساس سلطنت و حقوق مت خیانت ننمایم و هیچ منظوری نداشته باشم جز فوائد و مصالح دولت رمت ایران (در این موقع آقایان مفداة الاسلامی ذیل یک یک در محل نطق حاضر و قسم نامه نطق الذکر را قرائت و امضاء نمودند)

آقای مدرس - آقای ابراهیم - آقای امیر اعلم - آقای آصف الممالک - آقای ملک - الشعراء - آقای امیر ناصر - آقای سهام - السلطان - آقای ارباب کیخسرو - آقای آقا شیخ محمد جواد - آقای موتین السلطنه - آقای حاج میرزا اسدالله خان - آقای محمد هاشم میرزا آقای دگرلقمان - آقای رفعت الدوله - آقای مستشار السلطنه - آقای سلطان العلماء - آقای امین الشریعه - آقای رئیس التجار - آقای میرزا هاشم آشتیانی (آقای آقا میرزا هاشم آشتیانی در موقع قرائت قسم نامه چند کلمه اضافه نمودند)

رئیس - چون در اصل ۱۱ قانون اساسی می نویسد که آقایان نمایندگان باید بترتیب ذیل قسم یاد نمایند و عین این قسم نامه را آنجا نوشته برای اینکه موافق با قانون اساسی رفتار شده باشد از نمایندگان خواهش می کنم که چیزی اضافه

نفرمایند .

(آقایان ذیل نیز قسم یاد نمودند)

آقای بیان الملك - آقای عمادالسلطنه -

نماینده خراسان - آقای غضنفر خان - آقای

منتصر الملك - آقای سلیمان میرزا - آقای

سردار معظم کردستانی آقای رکن الملك -

آقای صدرالاسلام - آقای حمید الممالک آقای

بیان الدوله .

رئیس - چون مطالب دیگری در دستور

نیست ، اگر آقایان موافق باشند بقیه آقایانی که

قسم یاد نموده اند بمانند برای فردا گفته شد صحیح

است (اعتبارنامه های آقایان فتح الدوله و قواء -

الدوله و حاج میرزا علی محمد دولت آبادی جزء

دستور است راپورت راجع بآقای فتح الدوله طبع

و توزیع شده باید رأی بگیریم مخالفی نیست

مدرس - آن روز که راپورت قرائت

شد بنده مخالفت خود را اظهار نموده عرض کرده

این انتخاب که در حدود اصفهان شده از روی اختیار

نموده بلکه اقداماتی بود که از ناحیه حکومت آن

محل شده است و تقاضا کردم که آقایان نمایندگان

در این خصوص نظریاتی بفرمایند در دوسه هم

بعضی قرائن موجود است حاکی از اینکه مردم

نمی توانند آن شکایت بکنند لهذا اگر شکایت

هم رسیده است باسم کمیانی کرده اند والیه آقایان

حالا برطبق عقیده خودشان رأی خواهند داد لیکن

چون من آن انتخابات را اجباری میدانم لذا رأی

نخواهم داد .

جلیل الملك آقایان نمایندگان البته

تصدیق میفرمایند که مدارک شعبه و مدارک تصدیق و

تکذیب اعتبارنامه يك نماینده دوسه و صورت مجلس

آن خوب است در شعبه بدوسه و اعتبار نامه آقای

فتح الدوله نماینده نجف آباد رسیدگی شده ما کاملا

موافق جریانات قانونی بوده و شکایاتی هم تکرار

یا کتباً نرسیده است اولاً میخواستم این مسئله را

عرض کنم که بعضی از آقایان نمایندگان بتلگراف

باسم کمیانی جیبی اهمیت میدهند بر عکس بنده

اهمیت او را کمتر میدانم زیرا که از تلگراف فارسی

امضاء باید خوانا و شناسا باشد لیکن باسم کمیانی

هر امضایی که باشد تلگراف خانه قبول میکند و

مخایره می نماید پس بنابراین اهمیت او کمتر از

تلگرافات معمولی است و از این گذشته تلگرافات

باید مدارک صحیح و معتبر داشته باشد که بتوان آن

ها را دلائل بر بطلان انتخابات دانست يك تلگرافات

شکایتی راجع بآقای فتح الدوله رسیده است که يك

قسمت آن شکایات راجع بدیده معروفیت ایشان بود

که شعبه آنرا تصدیق نکرد زیرا آقای فتح الدوله

دو سال مأمور اصفهان و در آنجا منتهی الموم

استنباف بوده و ایجادشان در آنجا حکومت داشته اند

پس نمی توان گفت که معروفیت محل ندارد شکایت

دیگر این بوده که حکومت مردم را مجبور کرده

است که درین خصوص هم وزارت داخله از حکومت

توضیح خواسته است حکومت محل در جواب تلگراف

نموده است که من وجدان خود را نمی خواهم

روی کسی که با او سابقه ندارم و ایشان را فقط در

اصفهان دیده ام بگذارم و سابقه بنده با فتح الدوله این

بوده است که ایشان را فقط در اصفهان شناختم

و از این گذشته نماینده های اصفهان يك نفر نیستند

چند نفر بوده اند نمیشود گفت نسبت بیک نفر از

طرف حکومت تهدید شده است و نسبت بسایرین

نبوده و انتخابات آنها بدون دسایس خاتمه یافته بعلاوه

جهت نداشته است که حکومت مردم را از برای

انتخاب کردن ایشان تهدید کند از آن گذشته دلیل

محکم تر این است که بر فرض اینکه حکومت مردم را

تهدید کرده است پس چرا در این مدت یکماه که

قرار بوده است شکایات بمجلس برسد و ما هم يك

ماه صبر کردیم که شاید شکایتی برسد چرا شکایت

نرسید باین جهت کاملاً شعبه صحت انتخاب آقای

فتح الدوله را از حوزه نجف آباد تصدیق میکند

رئیس آقای مدرس (اجازه نصق)

مدرس - اینکه فرمودند اصفهان باز

نمایند داشته و نسبت بسایر و کلای اصفهان چرا تهدید

نشده و نسبت بایشان تهدید شده جهت این است که

بنده عرض میکنم .

و کلای شهر اصفهان - نفرند آقای عمادالسلطنه

آقای شیخ الاسلام - آقای حاج امین التجار و حکومت

اصفهان نمیتواند در شهر مردم را اجبار و تهدید بکند

کما اینکه هر کس رجوع بدوسه میکند می بیند در

شهر کاندیدهای معتد و آراخیز در انتخابات آنجا

هست و اما نسبت بتوابع اصفهان که بکری نجف آباد

فریند - کرون - و چهارمجال میباشد کاملاً در تحت

اختیار قوانین آنجا است والیه آنها قادر هستند که

هر چه میل آنها است بشود لهذا انتخابات آنجا را

باشهر مقایسه نمیشود کرد و گفت که انتخابات اصفهان

همه در تحت اختیار مردم بوده است لهذا این اشکال

منحصراً اینجا است .

رئیس - دیگر مخالفی نیست (اظهاری نشد)

رأی بگیریم آقایانی که نمایندگی آقای فتح الدوله

را تصویب میکنند قیام نمایند (غالب نمایندگان قیام

نمودند)

رئیس تصویب شد آقای حاج شیخ اسدالله

(احضار برای قرائت راپورت) آقای حاج شیخ -

اسد الله راپورت شعبه ششم را راجع بنمایندگی

آقای قواء قواء الدوله از مجمره بضمون ذیل قرائت

نمودند (

شعبه ۶ رسیدگی بدوسه انتخابات حوزه مجمره

و توابع و نمایندگی آقای شکرالله خان قواء الدوله

نموده مطابق صورت مجلس بدوسه انتخابات جریان

انتخابات در مجمره مطابق قانون بوده و شکایاتی هم

در دوسه دیده نشده و چیزی که در دوسه محل توجه

شعبه واقع شد دوام بود یکی آنکه فلاحیه و جوامعی

که جزء حوزه مجمره است از دوسه و صورت مجلس

فهمیده نمیشد که شرکت در انتخابات نموده اند یا

شرکت نداشته اند برای کشف قضیه شعبه آقای

احتشام الدوله را که رئیس انجمن مجمره بوده خواسته

و از توضیحاتیکه در شعبه دادند و مطابق اوشرحی به

شعبه نوشته اند معلوم میشود فلاحیه و جوامعی را نیز

شرکت در انتخابات داده اند و دیگر اینکه انجمن

نظار امراعات ماده ۴۵ از قانون انتخابات را ننموده

شعبه این غفلت را که انجمن نگار ننموده باعث بطلان

انتخابات ندانسته زیرا که در صورتیکه شکایتی از

انتخابات بود ممکن بود که در مدت قانونی بمجلس

شکایت کنند و در مدت قانونی شکایتی شعبه نرسیده

لذا شعبه انتخابات حوزه مجمره را صحیح دانسته و

نمایندگی آقای قواء الدوله را تصدیق مینماید .

رئیس - نسبت باین راپورت مخالفی نیست

(اظهاری نشد)

رئیس - رأی بگیریم ببنایندگی آقای

قواء الدوله آقایانیکه نمایندگی ایشان تصدیق میکنند

قیام نمایند .

(جمع گیری از نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد آقای سید محمد تدین

(احضار برای قرائت راپورت) آقای آقا سید محمد

تدین راپورت شعبه ۲ راجع بنمایندگی آقای آقا

میرزا علی محمد دولت آبادی از خرم آباد بضمون

ذیل قرائت نمودند

شعبه دوم - بدوسه انتخابات خرم آباد و لرستان

بدقت رسیدگی نموده و برای استحضار مجلس شورای

ملی عرض مینماید که انجمن نظار مرکزی انتخابات

در خرم آباد در شعبان ۴۸ رسماً تشکیل گردیده و

مدتی در خصوص تشکیل انجمنهای جزء در نقاط دیگر

مذاکره و تبادل آراء نموده و در نتیجه بواسطه اغتشاش

لرستان و تهاجم انوار و طغیان آنها از تشکیل انجمن

های جزء صرف نظر کرده است ولی برای اینکه

حتی الامکان اهالی را مطلع و آنها را بشرکت در

انتخابات دعوت نماید در تمام نقاط ممکنه اعلان

انتخابات را منتشر ساخته و حتی برای والی رشت کوه

بدوسه حکومت خرم آباد مقداری اعلان فرستاده

و تقاضای انشار آنها را در پشت کوه نموده و اهالی

آنجا را بشرکت در انتخابات و اخذ تعرفه از حوزه

مرکزی خرم آباد دعوت نموده است و مطابق تصدیق

کتبی انجمن مرکزی جوابی از والی پشت کوه راجع

بوصول مراسلات انجمن و حکومت خرم آباد و

اعلانات مرسله و اطلاع طوائف پشت کوه از انتخابات

بانجمن مرکزی نرسیده و انجمن عین آنرا برای

ایالت بر وجه و لرستان محض اطلاع فرستاده است

که در دوسه ضبط است خلاصه انجمن مرکزی با

وجود مشکلات عدیده موفق شده که اغلب ایلات

مهم آنجا در اخذ تعرفه شرکت نموده و انجمن با

رعایت مواد قانون شروع بتوزیع تعرفه نموده و

موازی ۲۸۵۰ ورقه تعرفه توزیع گردید و از این

تعداد موازی ۳۷۲۰ ورقه تعرفه با اوراق رأی

برگشته و آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی

با اکثریت ۴۵۰ رأی از کل آراء مزبوره بوکالت

دارالشورای ملی انتخاب شده اند و پس از تمام قرائت

آراء مدت یک هفته انجمن مرکزی برای وصول

شکایات منتظر بوده و شکایتی نرسیده لذا اعتبارنامه

باسم آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی صادر و خاتمه

انتخابات را اعلان نموده است شعبه دوم پس از تصدیق

مشکلات معروضه انجمن را در عملیات خود محقق دانسته

و انتخابات آنجا را موافق قانون میدانند و چون تا بحال

هم شکایتی نرسیده لذا صحت انتخاب آقای حاج

میرزا علی محمد دولت آبادی را تصدیق مینماید

رئیس - نسبت باین راپورت مخالفی نیست

(گفته شد خیر)

رئیس - رأی بگیریم بوکالت آقای حاج

میرزا علی محمد دولت آبادی آقایانیکه تصویب می

نمایند قیام فرمایند (عده زیادی قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد چون نزدیک ظهر است

اگر مخالفی نباشد انتخاب بیک نفر مباشر بمانند برای

جلسه فردا .

آقای آقا سید فاضل - اگر تصویب

میفرمایند که شروع بشود برای دادن .

رئیس - بسته بتصویب مجلس است و منوط

بتصویب بنده نیست ضرر ندارد و چون جزء دستور

امروز است موافق دستور عمل می کنیم در این موقع

شروع باخذ آراء شده آقایان و قارالملك جلجل الملك

سلطان الملای - مهره های تفتیشیه و اوراق آراء را

تعداد نموده نتیجه اینطور حاصل شد مهره تفتیشیه

۶۲ ورقه رأی ۶۳

رئیس - شصت و دو حساب میشود و بشرکت

باید از آن آراء کسر شود .

(آقایان مستخرجین يك عدد یا ک رأی برداشته

و شروع باستخراج بقیه نموده بترتیب ذیل نتیجه

حاصل گردید)

آقای حاج میرزا اسدالله خان ۲۵ رأی آقای

رفعت الدوله ۳۱ رأی - آقای نظام الدوله ۱ رأی آقای

منتصر الملك يك رأی ورقه سفید علامت امتناع چهار

رئیس - عده رأی دهندگان ۵۸ نفر است

و آقای رفعت الدوله با اکثریت ۳۱ رأی انتخاب شده اند

دستور جلسه فردا بقیه آقایان که قسم یاد نکردند

قسم یاد میکنند تا با قرائت راپورتهای راجع باعتبار

نامه های شیخ الاسلام - آقای امین التجار آقای آقا

سید محمد باقر دستغیب - آقای وکیل الملك - آقای

سردار جنک

جلیل الملك - راجع بآقای دستغیب قرار

شده است فردا در مجلس تحقیقات بعمل آید .

رئیس - میدانم که باید تحقیقات بشود چرا

تاکنون نشده

جلیل الملك - شعبه تصور نموده بود باید از

طرف هیئت رئیسه بآنها اعلام شود غافل از اینکه در

مجلس رأی گرفته شده و بموجب رأی مجلس باید اقدام

نمایند .

رئیس - پس چهار فقره راپورت خواهد بود

آقای شیخ الاسلام - وکیل الملك نماینده کردستان و

سردار جنک - و امین التجار

(مجلس نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد)

جلسه ۱۹۹۵

صورت مشروح مجلس یوم پنجشنبه بیستم

شهر ذی حجة الحرام ۳ مطابق دوم

برج سنبله ۱۳۰۰

مجلس یک ساعت و نیم قبل از ظهر در تحت ریاست

آقای موتمن الملك تشکیل یافت

(صورت مجلس روز چهارشنبه نوزدهم را آقای

آصف الملك قرائت نمودند)

رئیس - نسبت بصورت مجلس اعتراضی نیست

(اظهاری نشد)

رئیس - صورت مجلس تصویب شد دستور

امروز قسم یاد کردن است و بعد از خواندن راپورت

شعبه که حاضر است در این موقع کلام الله مجید را

حاضر نموده پس از اجراء مراسم تعظیم از طرف

عموم حضار آقای رئیس آقایان نمایندگان رایتیث

برای ادای مراسم تحلیف حضار و آقایان مفصله -

الاسامی ذیل قسم نامه را به مضمون ذیل قرائت و

امضاء نمودند

من که در ذیل امضاء می نمایم خداوند را به

شهادت میطلبم و بقرآن مجید قسم یاد میکنم ماده

که حقوق مجلس و مجلسیان مطابق قانون اساسی

محفوظ و معجزی است تکالیفی را که بمن رجوع شده

است مهیا میکنم با کمال راستی و درستی و جدوجهد

انجام بدهم و نسبت باعلی حضرت شاهنشاه متبوع عادل

مفعم خود صدیق و راستگو باشم و باسناد سلطنت

و حقوق ملت خیانت ننمایم و هیچ منظور ننداشته باشم

جز فواید مصالح دولت و ملت ایران

آقای سردار معظم خراسانی - آقای آقامیرزا

ابراهیم قمی - آقای آقا سید فاضل کاشانی - آقای

سردار مفخم - آقای میرزا ابراهیم خان - آقای

فهم الملك - آقای احتشام الدوله - آقای آقا سید

یعقوب - آقای حاج آقا (نطق ذیل را ادا و بعد قسم

نامه را با اضافه يك کلمه قرائت نمودند)

بنده در این موقع با حفظ عقاید سیاسی خودم

که در جلسه روز سه شنبه قرار بود اظهار کنم قسم

یاد میکنم در صورتیکه اراده داشتم که قبل از آنها را

عرض کرده و بعد قسم یاد نمایم

رئیس - چنانچه سابقاً عرض کردم برای

اینکه موافق قانون اساسی رفتار کرده باشیم بهتر

این است که عین عبارت قسم نامه را که در قانون

اساسی نوشته شده است قرائت کنیم و آقایان چیزی

کم و زیاد نکنند

حاج آقا - بنده چیزی کم نکردم فقط

يك کلمه زیاد کردم و اگر چیزی زیاد بشود مناقات

ندارد .

آقای نصرت الدوله - آقای منتض الدوله - آقای

حکیم الملك - آقای مشیر الدوله - آقای آقا میرزا

سید حسن کاشانی - آقای عبدالسلطنه - آقای

آقا سید محمد تدین - آقای عبدالسلطنه - آقای

نصیر دیوان - آقای آقا سید محمد رضا مساوات -

آقای جلیل الملك - آقای آقا میرزا علی کازرونی -

آقای صمصام السلطنه - آقای عمادالسلطنه نماینده

اصفهان آقای شریعتدار - آقای حاج میرزا مرتضی

آقای وقار الملك - آقای شیخ الاسلام نماینده ملایر

آقای آقا شیخ ابراهیم زنجانی (بعد از اداء قسم

اظهار نمودند)

این چهارمین مرتبه است که بنده قسم یاد می

کنم و بعد میکنم خدا را که سه دفعه رابخوبی حفظ

کرده و از خدا توفیق میخواهم که چهارمین مرتبه

را نیز حفظ کنم

آقای آقامیرزا اظهار تنکابنی - آقای نصیر السلطنه

آقای فتح الدوله

رئیس از هفت فقره اعتبارنامه که جزء

دستور بود فقط يك فقره راپورت راجع باعتبارنامه

آقای امین التجار حاضر است و باقی راپورتهاموز

نرسیده انشاء الله برای روز شنبه حاضر خواهد شد

آقای آقا شیخ محمد جواد (احضار برای قرائت

راپورت)

(آقای آقا شیخ محمد جواد راپورت مزبور را

بمضمون ذیل قرائت نمودند)

شعبه اول نظر باینکه شرح و جریان انتخابات

اصفهان را در موضوع انتخاب آقای عمادالسلطنه

تحت نمره ۱۳ بعرض نمایندگان محترم رسانیده لازم

دانست مجدداً بطور تفصیل همان مطالب را تکرار

نماید فقط بذکر این مختصر قناعت می نماید آقای

امین التجار با اکثریت ۳۱۷۵ رأی از اصفهان برای

عضویت مجلس شورای ملی انتخاب شده اند شعبه هم

با اکثریت نمایندگی ایشان را تصدیق می نماید

رئیس - نسبت باین راپورت مخالفی نیست

(اظهاری نشد) رأی بگیریم آقایانی که نمایندگی

آقای حاج امین التجار را تصدیق می نمایند قیام نمایند

(اغلب نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد در چند روز قبل در

موقعیکه از طرف اداره مباشرت آقای ارباب کیخسرو

راپورت دوره قنوت را به مجلس ارسال نموده بودند

بنده اشتباهاً عرض کردم که معمول این بوده که اول

به کمیسیون محاسبات رجوع شود بعد بمجلس تقدیم

شود در حالیکه مسئله بعکس بوده است اول باید در

مجلس قرائت شده و بعد بکمیسیون ارجاع شود اگر

مخالفی نباشد جزو دستور روز شنبه باشد (بعضی

تصدیق کردند) پس دستور روز شنبه از قرار است

که عرض میکنم

اولاً قرائت رایورت اداره مباشرت

ثانیاً نطق آقای حاج آقا

ثالثاً رسیدگی باعتبار نامه های آقای وکیل الملک

آقای شیخ الاسلام نماینده اصفهان - آقای ضیاءالادب

آقای آقا شیخ محمد حسین سعادت - آقای آقا شیخ

عبدالکریم - آقای سردار جنگ

در این ضمن کمیته یونهای که مطابق معمول

باید انتخاب شود در خارج انتخاب خواهد شد

راجع بدستور مغالنی نیست (اظهاری نشد)

(مجلس پانزده دقیقه قبل از ظهر ختم شد)

جلسه ۲۰

صورت دهم و پنجم و ششم

۲۲ ذیحجه ۱۳۴۸ مطابق ۴ برج

سنبله ۱۳۵۰

مجلس یکساعت و نیمه قبل از ظهر در تحت ریاست

آقای امیراعلم نایب رئیس تشکیل گردید

صورت مجلس روز دوشنبه بیستم ذیحجه را آقای

آصف الممالک قرائت نمودند

نایب رئیس - نسبت بدستور مجلس اگر

آقایان اعتراض دارند بفرمایند آیا اعتراضی هست؟

اظهاری نشد

صورت مجلس تصویب گردید - دستور امروز

همین طور که در صورت مجلس بمرض آقایان رسید

اول خواندن رایورت اداره مباشرت بعد نطق آقای

حاج آقای شیرازی بعد رسیدگی به اعتبار نامه های آقایان

وکیل الملک - شیخ الاسلام آقای سردار جنگ و آقای

شیخ محمد حسین سعادت و آقای شیخ عبدالکریم و ضیاء

الادب چون از این اعتبار نامه ها فقط اعتبار نامه آقای

سردار جنگ حاضر است اگر اجازه میفرمایند اورا مقدم

بداریم مغالنی نیست؟ (گفته شد خبر)

نایب رئیس - آقای آقا شیخ محمد جواد

(اعتراض برای قرائت رایورت) آقای آقا شیخ محمد

جواد رایورت شعبه اول را ارجاع بنمایند که آقای

سردار جنگ بضمون ذیل قرائت نمودند

شعبه اول رسیدگی بدوسه انتخابات ایل جلیل

بختیاری نموده رایورت آنرا بقرار ذیل تقدیم مینماید

نوزدهم ربیع الثانی ۳۹ انجمن نظارت مرکزی

در مالیر تشکیل گردیده چهار شعبه نظارت از دودر

سرریل - سر اداره نفت - قلعه قل منعقد نموده اند -

در تمام حوزه انتخابیه ۲۵۷۵ ورقه تفرقه داده شده

و ۲۴۹۷ ورقه رای دریافت کرده اند آقای سردار

جنگ با کثرت ۱۵۰۲ رای از طرف ایل بختیاری

بسمت نمایندگی و عضویت مجلس شورای ملی انتخاب شده

اند یک هفته انجمن نظار برای اخذ شکایات دایر

ولی شکایاتی نرسیده در ۲۳ جمادی الاول خاتمه یافته

انتخابات داده و انجمن نظار را منعقد کرده اند شعبه هم

نظر بجن جریان انتخابات نمایندگی آقای سردار

جنگ را تصدیق مینماید

نایب رئیس - نسبت باعتبار نامه آقای سردار
جنگ مغالنی هست (اظهاری نشد)نایب رئیس - رأی می گیریم آقایانی که نمایندگی
آقای سردار جنگ را تصویب میفرمایند قیام نمایند

(جمع کثیری از نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد رایورت اداره مباشرت

که بنا برد امروز خوانده شود چون آقای رئیس

تشریف ندارند میگذاریم برای جلسه آینده و اگر

مغالنی نباشد شروع میکنیم باستماع نطق آقای حاج

آقا شیرازی

حاج شیخ اسلام آقا - آقا برای خواندن رایورت

مانعی هست یا تعمی دارد اگر تعمی ندارد و فقط

خواندن رایورت است بنده تصور میکنم خوانده شود

و بعد از خواندن هم مذاکره در اطراف آن خواهد

شد چون بر میگردد بکمیسیون محاسبات پس از آنکه

بمجلس بیاید از آن گفتگو میشود باوجود این مانعی

برای خواندن رایورت بنظر نمی آید

نایب رئیس - گمان میکنم کاملاً تمام نشده

باین جهت بماند برای جلسه آینده بهتر است

حاج شیخ اسلام آقا - بسیار خوب

نایب رئیس - آقای حاج آقا (اجازه نطق)

حاج آقا - فلانی اینکه شاید دست عرایض

بنده طولانی باشد از آقایان و از مقام ریاست استدعا

میکنم که در هر موقع تنفس و ختم جلسه را مقتضی

بدانند اعلان کنند و بقیه عرایض را برای بعد از تنفس

یا جلسه آتی میگذارم ولی آقایان حاضر برای استماع

هستند هم حاضر برای بیانات خود هستم

عرایض بنده شاید در اذهان تمام افراد این ملک

متوج و عقاید آقایان و کلاً نسبت به روش این عقاید

موافق است ولی شاید کمتر در مقام تنظیم و بیان این

عرایض برآمده باشند و بنده می خواهم نتیجه افکار

عموم و آرزوهای من و عقاید مرا کم جمعیت و ملت را

بمرض آقایان برسانم و تعقیب این عقاید را اولین

وظیفه منی خود در مقام نمایندگی میدانم سایر

آقایان هم تصور میکنم همین عقاید را دارا هستند

و با توافق همین عقاید امیدوارم که بنیان اصلاحات

بر روی آنها قرارداد داده شود وقایع در اندازه عظیمی

سهمگین باشد و قریب به جمعیت و جماعت تریجا داخل

آن وقایع سهمگین شد عادت بآن وقایع میکنم معتود

به پذیرفتن آنها میشود

دوش جماعت در زیر بار سنگین حوادث پر -

طاقت میشود ولی در نتیجه با همین بود اگر در

فکر علاج و رفع این بارهای سنگین نباشد نتیجه جز

اضمحلال و فنا چیزی نخواهد بود ما در مقابل تکالیف

فوق العاده مهمل واقع شده ایم تکالیفی که بکسلسه

دوره های فترت و هرج و مرج و دوره های بی تکلیفی

و عدم وظیفه شناسی در این مملکت ایجاد نموده ما

در مقابل یک چنین حوادثی هستیم مجلس شورای ملی

در دوره چهارم تقنینیه در مقابل یک حوادث و سختی های واقع شده که فقط نتیجه فترت و نتیجه عدم حس وظیفه شناسی زمامداران دوره فترت است در مقابل این تکالیف سنگین و مهم ما باید کمرهای خود را سخت ببندیم و حاضر برای مبارزه عملی بشویم ولی برای اینکه بتوانیم داخل در اصلاحات بشویم فقط از محیط عادت باید یکس قدری بالا تر برویم و پرده های عادت و اعتقاد چند ساله فترت را پاره بکنیم تا بتوانیم وقایع و عظمت این دوره هارا بآن طوری که هست اندازه گیریم برای خارج شدن از محیط زندگانی عادی چه لازم است؟

فقط عزم تغییر نا پذیر برای عمل زیرا که گفتارها نوشتن ها و پیرویه سرانجامی بالا عمل باندازه اذهان را خسته کرده است که هیچ اثری بر او مترتب نمی شود پس باید فقط خود را برای عملیات حاضر نایم و عزم بکنیم که عملی باشیم برای عملی بودن در یک مملکتی که اینهمه مشکلات زیاد است قبل از همه چیز لازم است که هر نماینده و هر کس که کمر خود را برای اصلاحات راست می کند فقط باید رویه سیاست خودش را معین کند تا بآن رویه و عقیده خود بتواند داخل در زمینه اصلاحات مملکت شده و عملی باشد تعیین خط مشی قبل از هر چیز برای دخول در سیاست لازم است و اینکه ما در دوره های گذشته دچار اینهمه مشکلات شده ایم و اینکه از اصل مشروطیت تا امروز بدون استثناء یک قدم نتوانستیم رو باصلاح برویم برای این است که خط مشی عملی برای خودمان در هیچ موقع اتخاذ نکرده ایم پس برای اینکه در این دوره مثل سایر ادوار گذشته عملیات ما بی نتیجه نباشد فقط قبل از هر چیز خط مشی را باید معین کنیم من چون این حقیقت را حس کرده ام برای خودم یک خط مشی اتخاذ کرده ام که الان در حضور آقایان دارم عرضه میدارم گمان می کنم خیلی از آقایان در این خصوص با من موافق هستند پس از آنکه خط مشی خود را در سیاست بیان کرده از خط مشی که بدون هیچ تخلف و هیچ دقیقه از دقایق او را صرف نظر نمی کنم شاید بگویند عملی بودن خیلی مشکل است و نتوان تصور کنند که یگانه وارد شدن برای خرابی ترتیبات عادی چهارده ساله خیلی کار مشکل و سختی است ولی حوادث بعاشان داد که اینطور نیست و اگر بخواهیم می توانیم من زیاد تر از این در این زمینه چیزی عرض نمی کنم همین قدر مختصراً عرض می کنم هر مشکلی از آن سخت تر و شدید تر نباشد در مقابل عز و اراده قوی خیلی آسان میشود اگر چه عرایض من خیلی زیاد میشود ولی بخواهش جمعی از آقایان که موقع را عجلاناً مقتضی ندانستند که بنده تمام عرایض خود را عرض کنم

یک قسمتی از آنها را صرف نظر نمودم ولی عرایض خود را تقسیم بچند قسمت میکنم یک قسمت راجع سیاست مجلس شورای ملی است یک قسمت راجع باصلاحات عمومی و اجتماعی و یک قسمت راجع

باصلاحات اداری و سیاست داخلی است تا بعد برسیم بسیاست خارجی اما سیاست من راجع بمجلس شورای ملی و دوره پارلمانی بنده هیچوقت معتقدم که در مجلس شورای ملی در این دوره تقنینیه و در هر دوره باید نمایندگان صاف و عریان و پرده حقایق را بگویند پرده پوشی و تراکت مداری از وظیفه دینوماتها است مجلس شورای ملی نماینده عامه است عامه که زبان دینوماتی نمی فهمند عامه که از محیط تراکت مداری دور است عامه که بسط است ساده و ظاهربین و عریان گو هیچ وقت در تحت پرده و لافه مقاصد خود را بیان نکرده ما هم ما که مارا مبعوث کرده اند آشنا باین زبان نیستند ما هم باید باین موکدین خودمان صحبت بکنیم و حقایق را عریان و صاف ساده بگوئیم و بعد از گفتن مایب اصلاحاتش را بخواهیم : دردها را صاف بگوئیم و علل آنها را هم صریح بگوئیم

بهرجا میخواهد بر بخورد وقتی که دردها را گفتیم و علل آنها را هم صریح گفتیم و حتی نتوانستیم بر خودمان هم مشتبه کنیم آتوقت را که اصلاح را بکنیم و یقیناً خواهیم جست این اصل راجع بتکالیف خودم در مقام نمایندگی دوم راجع باساس سیاست مجلس شورای ملی من عقیده ام این است و تصور می کنم که تمام آقایان هم باین عقیده معارضند که امروز باید برای تمرکز افکار و ایجاد یک مرکز نقل افکار را متوجه مجلس شورای ملی کرده و قبل از همه چیز این امر واجبترین تکالیفی است که وکلای ملت بنگردن دارند یعنی حتماً باید به وسایل عملی و اقدامات لازمه افکار عام جماعت را در اطراف مجلس متمرکز کنند لزوم افکار در اطراف مجلس شورای ملی باندازه حد لزوم را داراست که تصور نمیکنم هیچ یک از اصلاحات باین درجه لازم و مقدم باشد برای اینکه اگر مرکز نقل در مملکت نباشد و اگر مجلس شورای ملی محل تمرکز افکار نباشد مجلس شورای ملی نمیتواند موفقیت حاصل بکند بانجام اصلاحاتی که اردو ها برشد آن در مملکت متمرکز هستند اصلاحاتی که در دوره ایام فترت قشون برای جلوگیری و دفع از آن تشککسل می دادند که آن اصلاحات پیش نباید اگر مجلس شورای ملی محل تمرکز افکار نباشد باینهمه اردوهای منحل و مکرمل شورای ملی چگونه میتواند قدمی باصلاحات بردارد پس باید تمرکز افکار را اول در اطراف مجلس شورای ملی قرارداد پس از آن تشعیص بدهیم که تمام خرابی های وارده بر این مملکت ناشی از دوره فترت است و دوره فترت مبدع تمام خرابیها است پس از اینکه تمرکز افکار را در اطراف مجلس شورای ملی قائل شدیم باید تمام وسائل را تهیه کنیم که مجدداً مبتلا بایام فترت نشویم آیا ممکن است تصور شود مملکتی که شانزده سال در خط مشروطیت سیر میکند در شانزده سال چهار دوره تقنینیه داشته باشد ما باید این اصل را

باصلاحات اداری و سیاست داخلی است تا بعد برسیم بسیاست خارجی اما سیاست من راجع بمجلس شورای ملی و دوره پارلمانی بنده هیچوقت معتقدم که در مجلس شورای ملی در این دوره تقنینیه و در هر دوره باید نمایندگان صاف و عریان و پرده حقایق را بگویند پرده پوشی و تراکت مداری از وظیفه دینوماتها است مجلس شورای ملی نماینده عامه است عامه که زبان دینوماتی نمی فهمند عامه که از محیط تراکت مداری دور است عامه که بسط است ساده و ظاهربین و عریان گو هیچ وقت در تحت پرده و لافه مقاصد خود را بیان نکرده ما هم ما که مارا مبعوث کرده اند آشنا باین زبان نیستند ما هم باید باین موکدین خودمان صحبت بکنیم و حقایق را عریان و صاف ساده بگوئیم و بعد از گفتن مایب اصلاحاتش را بخواهیم : دردها را صاف بگوئیم و علل آنها را هم صریح بگوئیم

بهرجا میخواهد بر بخورد وقتی که دردها را گفتیم و علل آنها را هم صریح گفتیم و حتی نتوانستیم بر خودمان هم مشتبه کنیم آتوقت را که اصلاح را بکنیم و یقیناً خواهیم جست این اصل راجع بتکالیف خودم در مقام نمایندگی دوم راجع باساس سیاست مجلس شورای ملی من عقیده ام این است و تصور می کنم که تمام آقایان هم باین عقیده معارضند که امروز باید برای تمرکز افکار و ایجاد یک مرکز نقل افکار را متوجه مجلس شورای ملی کرده و قبل از همه چیز این امر واجبترین تکالیفی است که وکلای ملت بنگردن دارند یعنی حتماً باید به وسایل عملی و اقدامات لازمه افکار عام جماعت را در اطراف مجلس متمرکز کنند لزوم افکار در اطراف مجلس شورای ملی باندازه حد لزوم را داراست که تصور نمیکنم هیچ یک از اصلاحات باین درجه لازم و مقدم باشد برای اینکه اگر مرکز نقل در مملکت نباشد و اگر مجلس شورای ملی محل تمرکز افکار نباشد مجلس شورای ملی نمیتواند موفقیت حاصل بکند بانجام اصلاحاتی که اردو ها برشد آن در مملکت متمرکز هستند اصلاحاتی که در دوره ایام فترت قشون برای جلوگیری و دفع از آن تشککسل می دادند که آن اصلاحات پیش نباید اگر مجلس شورای ملی محل تمرکز افکار نباشد باینهمه اردوهای منحل و مکرمل شورای ملی چگونه میتواند قدمی باصلاحات بردارد پس باید تمرکز افکار را اول در اطراف مجلس شورای ملی قرارداد پس از آن تشعیص بدهیم که تمام خرابی های وارده بر این مملکت ناشی از دوره فترت است و دوره فترت مبدع تمام خرابیها است پس از اینکه تمرکز افکار را در اطراف مجلس شورای ملی قائل شدیم باید تمام وسائل را تهیه کنیم که مجدداً مبتلا بایام فترت نشویم آیا ممکن است تصور شود مملکتی که شانزده سال در خط مشروطیت سیر میکند در شانزده سال چهار دوره تقنینیه داشته باشد ما باید این اصل را

خراب کنیم و بفهائیم که اصول مشروطه تغییر پذیر نیست و نباید دوره فترت دوباره تجدید شود باید مجلس شورای ملی کمال اهتمام را در این قضیه بخرج داده و این مسئله را تعقیب کند که دوره فترت در مملکت تجدید نشود زیرا تمام خرابیها از دوره فترت بوده و اگر باز هم تجدید بشود باید با اصول مشروطیت فائحه خواند مضرات ایام فترت را بنده نمیخواهم عرض کنم مضرات او باندازه زیاد است که نه من بلکه هیچ ناطقی نمیتواند تمام مضرات را در یک یادویاسه جلسه بیان کند خرابیهای اداری هرج و مرج های عمومی غارت های مایه تحمیلات طاقت فرسا بر دوش توده مالیات بنده فقیر مملکت و اعدام جس تمام از نتایج دوره فترت است بنابراین میتوان گفت که بزرگترین شمشیری که برای شهرت آزادی بسوی آزادی کشیدند همین تشکیلات دوره فترت بوده دوره فترت چه کرده ؟ فراموش نباید کرد در اول مشروطیت احساسات عمومی تمام متعصب بوده و خونها تمام برای اصلاحات در جوش بوده دوره فترت احساسات عمومی را کشت و از بین برد اصول مشروطیت را از بین برد قانون اساسی کاغذ پاره شده و بکنی بتمام این اصول مقدسه توهین کردند و بواسطه همین ایام طولانی فترت از خاطر ها محو کردند نظارت بر عملیات دولت یکی از چیزهایی بود که در بدو مشروطه در افکار هر ضمیر و کبیر افراد این مملکت جاری بود در قضی بلاد ایران اگر از یک نفر می پرسیدند که اصول مشروطیت چیست اول میگفت نظارت در اعمال دولت اما امروز باندازه ای این احساسات مردم که دیگر هیچکس جرأت نمیکند که بکوچکترین مأموری بگوید اینهمه ضلعه و غارتگری چرا ؟ و اینهمه بیما گری که میکنند به چه مصرف میرسانند بلی حس نظارت از بین رفته و آیا این عدم حس نظارت جز نتیجه ایام فترت است ؟ جز مولود همین استبداد های حکومت نظامی است ؟ در دوره فترت همان دیو مهیب استبداد با تغییر قیافه و بایک چهره بشاش و فریبنده در جامعه ایران عرض اندام کرد و بواسطه اینکه افکار و احساسات ایرانی در ایام دوره فترت در تحت فشار و مشتیقه بوده نتوانست تشعیص دهد که این همان غریبت است (منتهی با تغییر قیافه و استعمال ماسک فشنکی در صورت) که مدتها از او گریزان بود و خون خود را در راه اندامش ریخته و با این تغییر قیافه با کمال خاطر جمعی ملت را بقسمی در تحت فشار گذارد که ابدا حس برای او باقی نماند آزادی کشته شد آزادی فکر و عقیده بکنی از میان رفت و برضد آزادی و وسائل فراهم نمودند که احدی (بغیر از معدودی که مطابق عقاید مسیین این وضعیت اظهار می نمودند) قادر بر اظهار جزئی عقیده در اصلاحات نبود و بجزر اینهمه بک عقیده بر علیه نظریات کسانی که تشکیل دهنده این وضعیت بودند اظهار میشد بوسائل و ابزاری که داشتند و بتوسط آن میکربهای مضر که در دوره زندگانی خود در فضا منتشر نموده بودند هزاران تهمت و افترا باضهار کشته آن عقاید نسبت می دادند که دیگری جرأت

نمیگردد در حدود آن عقیده اظهار رای کند آیا در مقابل آن تهدید چه ظاهر میشد ؟

هرج و مرج اداری - خودبستگی خود خواهی مایوس شدن عناصر ملی و خادمین حقیقی مملکت و در عوض همان اشخاص که خیال استفاده های گانی در این مدت قلیل داشتند روی کار آمدند و در نتیجه استفاده جایگزین آراء و احساسات ملی شد دیگر از بدبختی های دوره فترت مداخله اشخاص غیر مسئول و عناصر فاسد استفاده جی (که سیاست را وسیله ارتزاق قرارداد داده بودند) در امور مملکت بود که بنام ملت همان عده قلیل طوری در امور سیاست دخالت کردند که مملکت را باین روز سیاه نشانیدند و همه را در حیرت گذارند وقتی بنا شود عناصر غیر مسئول در سیاست مملکت مداخله کنند وقتی که برای مداخله کنندگان هیچوجه مسئولیت در کار نباشد آیا نتیجه جز جلب منافع خصوصی و غریق جامعه در گرداب هلاکت است؟ اینها همه از نتایج دوره فترت است اگر مملکت یک مرکز نقلی داشت اگر مجلس شورای ملی مس که بایستی بنام ملت دخالت در سیاست مملکت بکند دائر و مفتوح بود عناصر غیر مسئول نمیتوانستند دخالت در سیاست بکنند و رجال نالایق همان کسانی که از وضعیت دوره فترت بزرگترین استفاده ها را داشتند همان کسانی که باقیافه آزادی خواهی که روح استبداد در قابلیشان متوج بوده بیشتر از همه متوج این عناصر غیر مسئول بودند همانها بواسطه عدم لیافت دست توسل بدمان این و آن میزدند و برای اینکه خودشان هیچوقت داخل اصلاحات نمیشدند و متکی بعمل خودشان نبودند متکی باین عناصر غیر مسئول میشدند و باید تکلیف این میکربهای اجتماعی برگردانید میکربهایی که (مثل میکرب و با بجزر احساس رضوبتی که باعث نوحان میشود منتشر میگردند) همانطور این رجل نالایق محل نمو این میکربهای اخلاقی گشته برای اینکه موافق مقصودشان بآنها رفتار میکردند که بمساعت آنها داخل انترنشنال بودند و رقیبشان را از میدان رانده خود جایگزین آنها کردند نتیجه تمام اینها این شد که در مملکت یکدسته عناصر غیر مسئول از سیاست مملکت ارتزاق کنند پس حالا ما باید جهاد کنیم و بکوشیم که امروز مملکت را مشروطه نمایم و اصول مشروطیت را ایجاد کنیم بلی امروز مشروطه کردن مملکت خیلی مشکل تر از دوره اول است ۱۳۴۴ است برای اینکه آنوقت احساسات متعصب با کمال امیدواری اطاعت کسانی را که در صدد اصلاحات بودند تعقیب می نمودند ولی امروز ما بایک احسانی مواجه میباشیم که از همه چیز متنفر و از همه کس مایوس میباشد ما باید جهاد کنیم و باین احساسات دمرتبه اصول مشروطیت را ایجاد نموده و بعامه بفهائیم که سبب این فلاکتها همان منظور نداشتن احترام قوانین است بلی ما باید با عفرت استبداد مبارزه نمایم اگر چه این مبارزه کار بسیار مشکلی است لیکن امیدواریم که با

انگاشته که بحقیقت و حقانیت داریم بتوانیم در مقابل این غفرت عرض انعام کنیم و بر او مسلط شویم ما باید دشمنان آزادی عقیده را بزرگترین دشمنان مملکت بدانیم عقاید سیاسی آزاد است و همه کس باید از این آزادی استفاده نمایند نه اینکه هر کس اظهار عقیده کند فوری عقیده او را به افترا و اتهامات ترور کنند عقیده است که مملکت را رو به سادست میبرد اگر بنا شود آزادی عقیده سلب گردد و آنوقت عقاید یک عده خیلی محدود و حکم فرما شده و مملکت در تحت حکومت (اولیگارشی) اداره میشود ما باید با اشتباهی که با موجودیت مجلس شورای ملی مخالفند بامش آهنگین مبارزه کنیم ولی این حمله بایستی با مناسبت اجرا گردد. باید دانست مخالفین مجلس شورای ملی چه کسانی هستند مخالفین مجلس دو قسمند. مخالفین خارجی و مخالفین داخلی مخالفین خارجی مجلس کسانی هستند که از احتیاجات مادی ما استفاده نموده و میدانند که اگر مجلس شورای ملی باز شود با تجربیات گذشته شاید ابتدا فکری برای رفع احتیاجات مادی خود بنمایند و آنوقت وسائلی که برای خرابی ما دارند از دستان برود و نیز میدانند که اگر مجلس باز شود مقدم بر همه چیز موافق وظایف خود از دولت تعیین بوده را بخواهند بنی اولین وظیفه بلکه حقیقت و اساس مشروطیت تبدیل و نظارت بوجه است بواسطه تعدیل بوجه احتیاجات مادی که ب دیگران داریم از این خواهند رفت و وسیله هم که سبب قبول تقاضاهای آنها میشود استفاده میشود و بالاخره آنها را از احتیاجات فنی ما استفاده میکنند میدانند که اگر مجلس مفتوح باشد با یک رویه که برای مصالح مملکت مضرب باشد رفع احتیاجات فنی را خواهد کرد البته در این صورت آنها را بواسطه همین احتیاجات دائره معاصره ایران را تنگ میگرداند و از مسامحه زمامداران فرت استفاده میکنند نمیخواهند مجلس مفتوح گردد آیا برای این مقصود چه وسیله بکار میبرند؟ اول با نهامات مردم را عصبانی کرده فحش میدهند تهمت میزنند و بزرگلا و نمایندگان بدگوئی میکنند و بالاخره افکار را نسبت بمجلس شورای ملی متهم میکنند اینها هستند دشمنان خارجی و من با زهم میترسم که در مقابل مجلس سنگهای بزرگتری انداخته شود و وسیله همان موانع نگذارند موفق باصلاح مملکت گردد و اما مخالفین داخلی مجلس باید دید که چه کسانی هستند همان کسانی که از بیجانی حکومت از سستی دولت استفاده کرده تغذیات میگردانند خرج تراشید میگردند و بالاخره بدل و بخششهای حکومت و شهریه ها و اندوخته ها و فوق العاده ها و سایر استفاده آنها بوده و البته میدانند که با بودن مجلس ممکن نیست این طور استفاده ها کرد و اینطور بارهای طاقت فرسا بر دوش یک جمعیت فقیر مالیات بده مملکت بار کرد بای آنها مخالفین داخلی

مجلس شورای ملی هستند ولی عقیده من علاقه مندی باصلاحات است که میتواند در مقابل این اردوی مملکت عرض انعام نماید اگر مجلس علقه مندی به اصلاحات را ظاهر کرد ملت و جمعیت حامی و پشتیبان مجلس است و آنوقت میتواند در مقابل عده قلیل استفاده چاقی مقاومت کرده و آنها را مجبور نماید بشتیاز دیگری که برای مجلس ممکن است تصور نمود همان روح وحدت در مجلس میباشد و باید برای مقاومت در مقابل اردوی مخالفان را سابقه را مدقون نموده مجلس شورای ملی باید بکلی داخل مناقشات خصوصی و جزئی نشود باید متحدان و تفرقه و اختلاف برای حمله باین اردو حاضر باشد و نمایندگان برای پیشرفت اصلاحات بهم برادرانه اقدام کنند کسی که در دوره چهارم تقبلیه عقیده بنده بر خلاف رویه اتحاد در مجلس شورای ملی رفتار کند میتوانم بگویم که بزرگترین دشمن وطن است و موجب بدبختی و فلاکت مملکت همان کسی است که بخواهد روح وحدت در مجلس شورای ملی ایجاد نشود چرا که مبارزه با مخالفین سخت است و سالیها به بقا گری عادت کرده اند و باید برای مبارزه با آنها متحد بود این برد عقیده شخصی خودم راجع بسیاست مجلس شورای ملی و تصور میکنم که این عقیده را تمام آقایان و کلا محترم می پذیرند اما اصلاحاتی که مجلس شورای ملی باید داخل در آن اصلاحات شده و آنها را مقدم بر سایر اصلاحات بدارد عقیده بنده باید آن اصلاحات را تقسیم و تفکیک کرد و در هم داخل نمود تا خط منی ثابت و معلوم بشود اول اصلاحات اجتماعی است در یک مملکتی که از هر نقطه نظر فقیر و محتاج است مجلس شورای ملی باید خارج از حدود و محیط از خارج یک وظایف بزرگتری هم برای خودش قائل باشد و آن اصلاحات اجتماعی و اخلاقی است که یکی از بزرگترین وظایف مجلس است تاحدی که در تحت اختیار مجلس شورای ملی است قبل از هر چیز باید شروع بآن اصلاحات اجتماعی و اخلاقی بکند و بعد داخل اصلاحات اداری بشود اول باید مفاصل اجتماعی را فهمید و بعد داخل اصلاحات آن شد یکی از بزرگترین مفاصل اجتماعی وجود همین طبقه های جامعه و یارازیت هائی است که به بدن این جامعه افتاده و متصل خون آنرا میکشد و به اعضای جامعه منتشر میشود ابتدا از فضای تهران شروع شده و تدریجاً بتمام اعضای مملکت ایران (اعضاء لایه و ناتوان مملکت) سرایت میکند و مثل یک گاز مسموم متصل از فضا پراکنده شده و باد آنرا بهر جا میبرد و بدماغ هر کس برسد مسموم میکند از طهران اخلاق این قسم اشخاص باطراف ایران سرایت میکند و متصل بدن این مملکت را مبتلا بامراض سخت و بالاخره آن را فنا و نابود میکند قبل از هر چیز باید از این مسئله جلوگیری کرد این تکلیف نمایندگان ولایات است که باید ایالات ایران را از دست این میکربهای مسموم نجات بدهند باید نگذارند این مرض مسموری

و با باطراف سرایت نماید و باید قراینطین در اطراف مؤثران بکند باید بپوشه دافعه سرایت او را بوز اندازه که میتواند محدود کرد و در کانون خودش او را معدوم کند تا نتواند بماند و سرایت کند این یارازیت های اجتماعی در طهران همیشه زندگانی بر منطقه و مملو از نفاست و مملو از تفنن و از زینت داشته و زندگانی خود را از خون مملکت گذرانده و بار آنها بر دوش این توده فقیر مالیات بده میباشد فقط اگر از آنها پیرسید که شغل شما در جامعه چیست و عضویت جامعه را که دارید بچه وظیفه موظفید میبینید که جز یک عضو فاسد که باید فوری قلع و قمعش کرد هیچ وظیفه دیگری برای خودش در حوزه اجتماعی نمیتواند معرفی کند از سیاست و یارازی بازی ارتزاق میکند از پشت میز نشستن از دست بندی ارتزاق میکند و بالاخره نتیجه این میشود که یک ملت بدبخت زیر بار استقراض های کمر شکن رفته و اسیر شود و باید این اشخاص را قلع و قمع کرد و گریبان جامعه را از دست آن نجات داد دوم از اصلاحات اجتماعی که الزام از هر چیز است امنیت است جامعه امنیت میخواهد جامعه در تحت لوای امنیت میتواند زندگانی کند زراعت تجارت سعادت جامعه و هر چه را که راجع بجامعه است ملاحظه کنید در تحت عنوان امنیت میتواند اداره شود و در نبود امنیت نه زراعت نه تجارت نه سعادت برای جامعه باقی نمی ماند قبل از همه چیز بایستی امنیت و وسائل او را فراهم کرد باید تمام اهتمام را بر این قرار داد که اگر در اقصی بلاد ایران یک رعیت ضعیف در گوشه بیابان گرفتار غارتگر ها بشود (چه غارتگرهای اداری و چه مسلح و صحرانشین) باید گوشها را برای شنیدن صدا های او شنوا کرده خواب را بر خود حرام نموده و او را از بدبختی و شقاوت نجات داد و بالاخره وسائل راحت او را بر طبق عدالت فراهم ساخت و عدالت است که در حقیقت میتواند در ضمن امنیت گنجینه شود امنیت برای حفظ جامعه است اگر عدل نباشد انسان بر حفظ حقوق خود مأمون نیست اگر عدل نباشد بر حفظ حقوق خود قادر نیست عدالت در این مملکت مرتفع است امنیت هم مرتفع است مقصود من این است که اردو های غارتگر از این طرف و آن طرف مشغول غارت هستند بایست اهالی از آنها امنیت داشته باشند بلکه مقصود من این است که باید هر یک نفری از یک نفر دیگر مأمون باشد امنیت حقیقی این نیست که هر ضعیفی مقهور قوی تری باشد امنیت حقیقی آنست که هر کس از دیگری مأمون باشد در مملکت ما هر ضعیفی مقهور قوی تری است بدون باز پرس علقش نبودن مشولیت است پس باید این دو اصل حقیقی را در مملکت ایجاد کرد سوم مساوات است ما باید حقیقت مساوات در حقوق را در مملکت ظاهر نماییم مساوات در حقوق این مملکت نیست و ما از خودمان پنهان میکنیم و خیال میکنیم که همه در مقابل قانون مساوی هستیم نه اگر یک نفر

صاحب القاب و حیثیت و منطقه دارای هزاران چرم حقوقی و اخلاقی و جنائی باشد چون از طبقه عالی و دارای منطقه است از این جهت مصون است دولت ماست مالی میکند وزیر ماست مالی میکند اداره ماست مالی میکند و بالاخره اداره نظمی حتی پلیس هم ماست مالی میکند برعکس اگر یک نفر ضعیف و بی دست و پا یک عنوان گرفتار و مبتلا باشد هزاران تعقیب غیر مشروع از او دیده شده و شاید گناه آن شخص مننون را تحصیل بر آن بیچاره کنند مثل اخذ مالیاتها در همین دوره مالیات اشخاص مطمئن تخفیف داده شده تحصیل بر همسایه ضعیفش گردیده مجازات هم شاید همینطور است مجازات قوی بر ضعیف تحصیل میشود

یکی دیگر از جمله چیزهایی که در جامعه بزرگ ترین بدبختیهاست و در حقیقت میتوان گفت که تمام اصول اداری و تمام مفاسد اخلاقی و اجتماعی ناشی از اوست و اصول اخلاقی و اداری در مقامش متزلزل است رشوه و ارتشاء است رشوه و ارتشاء باندازه در مملکت ما منتشر و بی پرده شده که از بزرگترین زمامداران طبقات عالی تا کوچکترین افرادی که در دوائر دولتی مستخدم هستند بدون هیچ قبح و خجالت قبل از همه چیز فوری حق اجرت خودش را میخواهد بدون اینکه حس بکند چه وظیفه را باید انجام بدهد در تمام ادارات ما باندازه ای رشوه رواج گرفته که هیچکس مأمون بر حفظ حقوق خودش نیست هیچکس نمیتواند یک اداره متسک شود و دو کلمه حرف حسایی بزند اگر رشوه داد میتواند حرف بزند و الا تمام حقوقش در زیر پای اغراض پامال خواهد شد این مسئله باندازه ای در مملکت ما واضح و مبرهن است که اگر از هر فردی از افراد راجع بدو ایراد سؤال کنیم میگوید قبول لازم است و باید خرج کرد چقدر این مسئله جامعه را فاسد کرده و چقدر اسباب مفاسد اخلاقی و اجتماعی شده در زندگانی اداری و اجتماعی چه چیز بدتر از رشوه و ارتشاء است؟ البته باید جلوگیری نمود و مخصوصاً راجع بر رشوه و ارتشاء قوانین سخت ایجاد کرد و جدا اجرا نمود نه فقط وضع قانون کرد یکی از اصلاحاتی که جزء اصلاحات فوری باید شمرده شود رفع تعجیلات طاقت فرسائی است که باهالی مملکت شده چه جمعیت مالیات بده مملکت ایران طاقت تحمل این مالیات را ندارد همه وقت میگویند مالیات بده کسر مخارج داریم و اگر مالیات وضع نکنیم و محل تراشیم از خارج باید قرض کنیم فوری عنوان قرض را جلو میکشند در حالیکه دروغ میگویند (بودجه مملکت در تمام مدت مشروطه ایران در تمام عمر مجلس شورای ملی که چهار دوره است بمجلس نیامده هر وقت هم یک لایحه مالیاتی بمجلس شورای ملی وارد میشد وقتی بآنها میگفتیم این مالیات را که میگیرید بچه نوع مصرف میکنید بودجه کو؟ برای چه کسر مخارج دارید میگفتند عجلان این امر فوریت این را تصویب کنید بعد بودجه را میآوریم تصویب کنید باز بچه را نمی آورند بعد حال باید رفع این مالیاتهای طاقت فرسا را کرد باید ملت ایران زیر بار یکدیگر مالیات نرود مگر اینکه بودجه مرتب شود (آنها بودجه یک

دولت فقیر وضعی مثل ایران نه یک دولت متفنن که دارای ثروت زیاد است چنین بودجه را بر ایران نباید تحصیل کرد) وقتی که بودجه اش مرتب شد آنوقت زیر بار مالیات باید برود یکی از بزرگترین اصلاحات اجتماعی بر انداختن این اصل از این مملکت است که هر کس در هر لباس و هر شغل و هر سلسله هست صبح که از خواب میخیزد اول فکری که برای ارتزاق خود میکند دخول در ادارات دولتی است و هیچ وظیفه دیگری برای خودش فکر نمیکند و چون هیچ وسیله را فکر نمیکند فقط میخواهند داخل در اداره شود البته باید باین و آن متوسل شود شروع بآرتزاق و دست بندی می نماید و شروع می کند به تشکیل احزاب و داخل شدن در احزاب و احزابی که هر ساعت یک رنگند احزابی که هر وقت دولتی روی کار آمد مرامشان مرام همان دولت است احزابی که یکروز دموکراتند یکروز اعتدالند و یکروز سوسیالیست و بهر اندازه که اسم در دنیا ممکن است تصور کرد در ایران ایجاد می کنند بدون اینکه مرامی داشته باشند مرامشان فقط دخول در اداره و پشت میز نشستن و ارتزاق از خزانه دولت و فقط است کردن جامعه و جیب ملت خالی کردن است یکی دیگر از جمله چیزهایی که جزء و اصلاحات فوری است و از آلهائی که تا بحال عرض کردم فوری تر است قانون مجازات میباشد آیا هیچکس میتواند تصور کند که جلو مشتهیات نوع بشر را می توان بدون مجازات گرفت؟ هیچکس می تواند بدون اجرای مجازات جلو دزدی - غارتگری - حمله بر ناموس بر عرض و مال و جان دیگری را بگیرد - آیا جلو گیری از مشتهیات قوی و حفظ حقوق ضعیف بدون مجازات ممکن است؟ قوانین آسمانی و زمامداران روحانی هم نتوانستند و دانستند که باید با این اصل غیر قابل تغییر عمل کرده در مقابل خیانت مجازات قرار داد و در مقابل خدمت مکافات - مکافات تشویق کننده ملت است و مجازات تهدید کننده خائن - آیا در مملکت هیچ شنیده اید که از اول دوره مشروطیت تا بحال یک نفر مأمور را مجازات کرده باشند و باز دوره استبداد که اگر یک نفر زمامداران تعدی میکرد شاید یکی از پادشاهان او را مورد دستخط واقع می ساخت که مورد غضب شاه واقع شود و امرالش را بطور جریبه ضبط نماید) آیا امروز یک نفر شخص اداری یک نفر وزیر یک معاون یک نفر عضو اداره را شنیده اید که هیچ خونی داشته باشد که اگر من فلان عمل را بکنم ممکن است مورد مجازات و مواخذه واقع شوم هیچ شنیده اید که یکروز یکی از اعضای اداری را مجازات کنند نهایت چیزی که بود اگر یک خیانت بزرگی کرده یا طرف حب زمامدار نبوده از آن محل موقتاً منصرف و بعد در محل دیگر ارتقاء رتبه پیدا کرده این بود سیاست مستمره این دوره آیا حالهم همینطور باید باشد؟

آیا نمایندگان ملت میتوانند راضی بشوند که که بهین رویه ما امرار حیات بکنیم؟ آیا ممکن است یکندم رو باصلاحات برویم قبل از همه چیز مجازات باید در حق همه کس اعمال شود مقامات عالی و علوم مقام نباید مانع اجرای مجازات بشود اگر این حقیقت مسلم بشود ولو برای یکروز هم که باشد اگر مجازات در مملکت حکم فرما شود خواهید دید که

همین ملت ایران که دارای هزاران مفاسد اخلاقی است چطور بطرف حقیقت سوق داده میشود وقتی مجازات نیست نه ایرانی اروپائی هم که برای تشکیلات این مملکت می آوریم بدبختانه بدتر از ایرانی میشود اگر از یابی های مستخدمین ایران را ملاحظه کنید بایک موجبی که اگر آنرا مقایسه کنیم - ببینید از برای زندگانی عادی قدری بالاتر است دوست الی سیصد اسب در طوبله اش هست و ماهی سه چهار هزار تومان مخارج میکند و هیچکس هم نمی پرسد از کجا وارد می شود از جیب کی بیرون می آید بر ثروت کی افزوده میشود البته مملکتی که مجازات نداشته باشد چه مستخدم داخلی و چه خارجی باشد مطابق مشتهیات خود عمل میکنند برای اینکه باز پرس نیست هر چه می خواهند میکنند در تعقیب این ماه باید بمجلس شورای ملی راجع یک مسئله بکند تصمیم تغییر ناپذیری بکند و آن رسیدگی باعمال زمامداران و مسئولین و تشکیل دهندگان کابینه در دوره فترت است - در این مملکت تحسین ها بهر کسی گفته میشود و نتیجه ها از هر کسی گرفته می شود گاهی نسبت خیانت و گاهی نسبت خدمت میدهم بعضی را مقدس و بعضی را ملوث می شماریم در عین حال همان شخص که مقدس است وقتی که مطابق میل ما رفتار نکرد ملوث میشود و همان شخصی که ملوث است اگر مطابق میل ما رفتار کرد مقدس میشود بدون اینکه تقدسی که از تقدس و تقبیحی که از ملوث می کنیم بدانیم از چه رواست من ادعا میکنم هم مدعی هستم و هم حاکم و وقتی میل می کنم نسبت خیانت بفلان شخص میدهم و می گویم محکوم باعدام است بدون اینکه در هیچ محکمه ثابت شده باشد پس بنا بر این من میگویم مادامیکه زمامداران دوره فترت را محاکمه نکرده اید نمی توانید از روی منطق کسی را تقبیح یا تحسین کنید و اگر هم همین طور بگذارید و بخواهید اعمال زمامداران دوره فترت را در تحت محاکمه نیاورید بعد از این هم همینطور خواهد بود برای اینکه مشولیت تمام معنی عرض اندام کند باید محاکمه در کار باشد باید آن کسانی که مملکت را بطرف خرابی و هرج و مرج سوق دادند محاکمه بشوند که سیر اعمالشان در یک محکمه ظاهر شود پس از محاکمه نتیجه آن اعلام شود آنوقت اگر خدمتگذارند تشویق کنند و اگر خیانت کارند مملکت آنها را مجازات برساند و بالاخره اگر نتوانستند مجازات کنند نگذارند داخل در محیط مملکت بشوند من در این قضیه یعنی وضع قانون مجازات و در رسیدگی بعملات زمامداران دوره فترت باز اذعان میکنم که ما دامیکه در این مجلس هستیم و میتوانیم از این کرسی استفاده کنیم در هر دقیقه و هر آن این مسئله را تعقیب میکنیم (گفتند صحیح است) البته بلا اشکال نیست و در هر موقعی که ما بخواهیم قدم برای اصلاحات برداریم تمام سیاه کاران دوره فترت با ما طرف می شوند تمام استفاده چی ها قانون شکن ها و شهریه بگیرها و آن کسانی که دوش ملت را سنگین کرده اند با ما ضدیت می کنند البته ما هم باید مقاومت بکنیم فقط حسن وحدت مجلس می تواند در اینجا مقاومت کند تا ملت بداند که مجلس شورای ملی برای راحت او مشغول باقدام است و

آن وقت همان کسانی که برخلاف شما اقداماتی
کنند خود ملت حتی پیر زنها اصول آنها را
بر می اندازند پس بدون جبن و ترس باید قدم برای
این اصلاحات برداریم . خصوصا مجازات و مجاکه
یکی از اصلاحات لازمه اجتماعی اصلاح مطبوعات
است . مطبوعات بزرگترین خطیب پرورش
اخلاق ما مطبوعات بهترین وسیله انتشار علوم و
معارف . مطبوعات که اساس آزادی اویز گدین
اساس مشروطیت و حکومت ملی است آیا هیچ می
دانید مطبوعات برای چه آنقدر دارای مقام بلند
است فقط بجهت اینکه خطیبی است که می تواند
صدایش را بنام نقاط این مملکت برساند مطبوعات
بهترین وسیله نشر معارف علوم است اگر قیافه
مطبوعات از این حقیقت منصرف شد و یک قیافه نشر
مفاسد بوجود گرفت آبادر جامعه بالزمان مقام ارجمند
برایش می ماند ؟ خیر نتیجه موجودیت یک عده از
مطبوعاتی که لیات نشر مجاسن اخلاقی را ندارند
این است که سایر مطبوعات عالی را هم محو و معسوم
میکنند روزنامه نگاری در مملکت ما یکی از آن
کارهایی شد که وقتی دست شخصی از همه کارها
در مملکت کوتاه می شود فکر میکند که پرود یک
روزنامه تاسیس کند و آنرا وسیله ارتزاق خود قرار
دهد این یگانه راه نشر معارف است که برای ما
مانده آنرا هم باین ترتیب خراب می کنیم مایمانیم
مطبوعات دارای مقام بلندی هستند و باید حافظان
مقام باشیم و نگذاریم که عده اشخاص نالایق داخل
در این دایره شوند زیرا که آنوقت استفاده از
لایق هم نمیشود کرد (گفتند صحیح است) پس
باید یک قانونی وضع کرد که حیثیت مطبوعات
محفوظ بماند و مطبوعات آنطوریکه باید بتواند
عرض اندام کند کسیکه نمی تواند خطیب معارف و
علوم شود کسیکه نمی تواند منادی اصلاحات بشود
روز نامه نویسد ضرورت ندارد که روزنامه نویس
شود بمجرد اینکه انسان توانست یک مقدار کاغذ و
خرج طبع یک روزنامه را تهیه نماید بهر وسیله
که هست یک امتیاز گرفته و روزنامه چاپ میکند و
یک چیزهایی می نویسد که اسباب تفرج جامعه میشود
این یکی از مفاسدی است که ما باید جلوگیری کنیم
ما موظف هستیم و ناجاریم حتما این امور جلوگیری
کنیم کسی که میخواهد منادی اصلاحات بشود خودش
باید حسن اصلاح داشته باشد برای اینکه حفظ حقوق
را بکند نه اینکه متوسل بیک سنج حرفهایی که
خارج از حدود اخلاق است بشود ولی متأسفانه امروز
بسکه جماعت را عادت داده اند میگویند فلان نمره
روزنامه را خوانده ایم یا خیر ؟ امروز یک نمره عجیبی
ضیع شده هیچ چیز برای هیچکس باقی نگذاشته
است این وقتی است که میخواهند تعریف او را
بکنند این خیلی بدبختی است البته یک کسی که
سرمایه علمی نداشته باشد و بخواهد چیزی بنویسد
و آهم وسیله ارتزاق او باشد باید همینطور میباشد
امانه آن کسی که نویسنده است و دارای مقام عالی است
هیچوقت از دایره ریبنده مطبوعات خارج نشده
حیثیت مطبوعات را حفظ می کند از این جهت باید
قانونی وضع کرده که شرافت و حیثیات مطبوعات را

حفظ کند یکی از چیزهایی که فوق العاده لازم است
اصلاحات اخلاقی است هیچ منوجه شده ایم که بواسطه
مفاسد اخلاقی روز افزون که در ریاست مملکت اینهمه
زیاد است چه بلاها و بدبختی ها بر جامعه نازل شده
است و همچنین مناهی و منکرات روز افزون آیا
نتیجه اشاعه این منکرات و مناهی چیست
تنزل اسل - وجود امراض - بدبختی های فوق العاده -
فلاکت رفتن سرمایه فقیر شدن تمام افراد و بدون اینکه
ملفت باین مفاسد باشیم روز بروز زیاد می شود
باید از حکومت درخواست کرد جلوگیری از این
مفاسدیکه روح ایرانی را فاسد کرده بکند تا افلا یک
محسنات اخلاقی ثابت بماند یکی از اصلاحات لازمه
اصلاحات اقتصادی است که مجبوریم فدا کاری کنیم
بازوای زنده گانی مخالفت نمائیم - زوائد زنده گانی
کمرها را خم کرده و بکنی ملت را نیست نموده است
زوائد زنده گانی است که زنده گانی را بقدر و فاقد
کشانده است و الان می بینیم روز بروز روباز دیاد
است البته وقتی که زنده گانی مشرقی زنده گانی رقابت
است وقتی که می بینید هم دوش خودش دارای اسباب
زیست است دیگری هم عقب آن می رود زوائد
زنده گانی این مملکت را خراب کرده و اعضاء ادارات
را بدزدی و ادا کرده است برای اینکه محتاج بزوائد
زنده گانی هستند این زوائد تاجر و کاسب را از اعتبار
انداخته است باب معاملات را مسدود کرده این زوائد
روز افزون همان زوائدی است که ملل متدنه دنیا
ازورود به مملکت خودشان جلوگیری کرده و باری میکنند
بطرف دول مشرق مخصوصا بایران پس باید مردم
را از لو کس و زوائد کسری حفظ کرد اما مسئله
اصلاحات اداری که بنظر بنده رسیده است ولی اگر
آقای رئیس و آقایان مایلند به تنفس بنده عرضی ندارم
والا اگر میل ندارید بنده حاضرم عرایض خود را
تمدید دهم .

نایب رئیس - برای اینکه بقیه نطق آقای
حاج آقا را بدون خستگی استماع بفرمائید اگر
بظوریکه آقای حاج آقا میفرمایند موافقت داشته باشید
بقیه نطق آقای حاج آقا بماند برای بعد از تنفس
یا در جلسه دیگر مخالفی نیست (بعضی تصدیق
کردند) .

حاج آقا - برای بنده فرقی نمیکند هر وقت
آقایان اجازه بدهند بنده حاضرم (در این موقع آقایان
نمایندگان از مجلس خارج شده و پس از نیم ساعت
مجددا جلسه تشکیل گردید)

نایب رئیس - آقای حاج آقا بفرمائید
(اجازه نطق)

حاج آقا - چون عرایض بنده زیاد مانده و
نیم ساعت هم از ظهر گذشته است و مجلس را ختم
بفرمائید از این جهت بنده بقیه عرایض خود را برای
جلسه آتی می گذارم ولی قبل از اینکه جلسه ختم شود عرض
می کنم که اظهار عقیده بنده راجع بزمامداران ایام
فرت کرده ام این موجب سوء تفاهم شده و همچوتصور
فرمودند که بنده تمام زمامداران را در عرض هم وظیفه
ناشناس و غیر عامل بواسطه خود می دانم نه این طور
نبوده و در پیشگاه صومی هم این مطلب واضح است

که بکس از زمامداران کاملا وظیفه شناس و عامل
بوظیفه خود بوده اند و سابقا هم اشاره کرده ام که ملت
نمی تواند هیچ زمامداری نسبت عدم لیاقت یا خیانت بدهد
مگر اینکه مجاکه بشود و خیانت او معلوم شود
هر کس را باید مجاکه کرد کرده اگر وظیفه شناس است
اورا تقدیس و اگر وظیفه شناس نیست اورا تنقیح کرد
و مکرر این را عرض کرده ام که زمامداران دوره فرت
را قبل از مجاکه نباید محکوم بعدم وظیفه شناسی بدانند
و جامعه هم باید آنها را بوظیفه شناسی نگاه نکنند
تا آنها مجاکه بشوند و نتیجه مجاکه را اعلام و
خدمت گذاری آنها را بملت خاطر نشان نمایند پس
بدون مجاکه اگر نسبتی یکی از زمامداران داده
شود گرفت و پیورده است و جامعه هم باید بدون
مجا که همه را عامل بوظیفه بدانند حتی اعضاء ادارات
که شاید خیلی از اعمالشان بیش مردم مکشوف باشد
ولی مادام که مجاکه نشده اند نباید نسبت بد به آنها داد
سیدالملک - باستثنای زمامداران کودتا
حاج آقا - بله اعضاء ادارات زمامدار
نبوده اند .

نایب رئیس - بعضی از آقایان اجازه نطق
خواسته اند آقای ملک الشعراء و آقای حاج شیخ
اسدالله و آقای مستشار السلطنه چون وقت گذشته است
اگر موافق باشند بماند برای جلسه آتی .

مستشار السلطنه - بنده میخواستم عرض کنم
که اگر آقایان متوفی المملک مشیر الدوله هم
ساکت باشند .

نایب رئیس - عرض کردم می ماند برای
جلسه آتی در خانه نطق آقای حاج آقا اجازه
بخواهید .

حاج شیخ اسد الله - بنده عرض میکنم
نباید وقت مجلس را تلف کرد برای مذاکراتی که
بالاخره نتیجه ندارد باید همین امروز خانه بذاکرات
داده شود بنده عقیده ندارم که برای جلسه آتی بماند
نایب رئیس - چون وقت گذشته است
بماند برای جلسه آتی دستور جلسه آتی اول بقیه
اظهارات آقای حاج آقا - دوم قرائت راپورت اداره
مباشرت سوم تعیین کمیسیون ها در خارج - چهارم
خواندن بقیه اعتبارنامه ها (گفتند صحیح است)
جلسه آتی هم روز سه شنبه ساعت قبل از
ظهر خواهد بود .

مجلس سه ربع ساعت بعد از ظهر ختم شد
رئیس مجلس شورای ملی
جلسه ۲۱
صورت مشروح مجلس روز سه شنبه ۲۵
شهری حجة الحرام ۱۳۳۹ مطابق هفتم
رج سنبله ۱۳۰۰
مجلس دوساعت قبل از ظهر در تحت ریاست آقای
موتن الملک تشکیل گردید صورت مجلس روز شنبه
بیست و دوم ذی حجه را آقای آصف المملک قرائت
نمودند .

رئیس - نسبت بصورت مجلس اعتراضی

هست ؟

آقای سید یعقوب - بنده در آن توضیحی
که آقای حاج آقا بعد از تنفس دادند عنوان خیانتی
نسبت به زمامداران نداده و نسبت به اینان بوظیفه و
عدم اینان بوظیفه اظهار کردند چون این عنوان بود
خواستم یادآوری کنم .

رئیس - بسیار خوب دیگر اعتراضی نیست
(اظهاری شد) صورت مجلس تصویب گردید دستور
امروز اولا قرائت راپورت اداره مباشرت ثانیاً بقیه
نطق آقای حاج آقا ولی چون بموجب قانون اساسی
و نظامنامه بعد از اذکار شدن مجلس می بایستی خطابه
به پیشگاه اعلیحضرت اقدس همایونی عرض شود
آن خطابه باطلاع آقایان نوشته شده و قرائت
میشود که بعد از قرائت هیئتی بحکم قرعه تعیین و
بمحور اعلیحضرت اقدس همایونی مشرف شده تقدیر
نمایند .

(خطابه را آقای امیر ناصر بمضمون ذیل
قرائت نمودند)

پیشگاه مقدس اعلیحضرت قوشوکت همایونی
سلطان احمد شاه خلد الله ملکه و سلطانه مجلس شورای
ملی که بتفضلات الهی و عنایات کامله حضرت ولی عصر
عجل الله فرجه و توجهات خاصه ذات مقدس شاهنشاهی
افتتاح یافته و نگرانیهای نمایندگان که حاصل از یک
فرت مستم و بحران طویل بود در پرتو ذات اقدس
منو کانه بامیدواریهای کامل مبدل گردیده اول بوظیفه
خود میدانند که در تحت تهیج مواصف شاه طلبانه و تاثیر
حسانی که ناشی از فرمایشات شاهانه است قبل از
شروع بهر کاری بایز مراتب سپاسگذاری و تقدیم
ادعیه خالصانه و حق شناسی خود را قریب مباحث
ساخته دائر بودن مجلس شورای ملی را بعرض پیشگاه
اقدس برسانند .

مجلس شورای ملی که اثرات حوادث وارده بر
مملکت را در مرکز و ولایات مشاهده نموده و غرضی
جز ترفیه حال عموم و تسلیات صحیح و تجدید عظمت
مملکت ندارد جدا متقدم است که در سیاست داخلی
و خارجی باید تشبیه مبانی استقلال کامل و آزادی و
حیثیت مملکت بعمل آید و باتمام وسایل ممکنه باصلاحات
اجتماعی و اداری که احتیاج شدید مملکتی ایجاب
مینماید شروع نمود بواسطه رعایت مقدس مقام سلطنت
عظمی و ایجاد کلام از ذکر طرق اصول
مروضه خود داری میشود تا انشاء الله در موقع خود
مسائل مهموده را بدولت اعلیحضرت شاهنشاهی خاطر
نشان کرده و اجراء آنها خواسته شود

رئیس - این لایحه بعد از آن که هیئتی معین
شد در ظرف این دو روزه به پیشگاه اعلیحضرت
همایونی تقدیم خواهد شد گویا از طرف آقای حاج
آقا راجع بتقدیم و تاخیر دستور شرحی بمقام ریاست
کتبا عرض شده بود .

رئیس - (خطاب به آقای حاج آقا) راپورت
اداره مباشرت در دستور سابق قبل از نطق جنابعالی
معین شده بود و چون جزو دستور امروز هم هست و
نطق سرکار هم قطع شده است و تقریباً ۷۰ ساعت
از آن گذشته لذا مجبوریم قرائت آن را مقدم

بداریم و گمان نمی کنم از تاخیر یکی دوساعت ضرری
برسد .

حاج آقا - برای بنده فرقی نمی کند ولی
چون در جلسه سابق راپورت اداره مباشرت که در
دستور بود حاضر نبود بنده شروع به نطق کردم امروز
هم فرقی نمیکند اول راپورت اداره مباشرت را
قرائت نمائید .

رئیس - راپورت اداره مباشرت حاضر است
ولی قبلا باید چند کلمه بعرض آقایان برسانم .
در موقعی که بنا بود هیئت رئیسه دائمی معین شود
آقای ارباب کیخسرو دوقره رفته به بنده نوشتند که
بعرض مجلس برسانم و مقصودشان این بود بواسطه
کسالتی که دارند مجلس شورای ملی ایشانرا از
مباشرت معاف نماید . بنده بجهت اینکه وجود ایشان
را در هیئت رئیسه بواسطه کفایت و کاردانی که
دارند خیلی لازم می دانستم از قرائت رفته ایشان در
مجلس علنی خودداری کردم (بعضی تصدیق کردند)
ولی باوجود اخفای آن مراسلات گویا بعضی از
آقایان ملفت شدند که ایشان مایل باین شغل نیستند
و قبول نخواهند فرمود باین جهت در موقع انتخاب
مباشرین اسم ایشان را در ورقه رأی نوشته بودند ولی
خوشبختانه بیش از اکثریت قانونی در باره ایشان
رأی داده شده و هیئت رئیسه و آقایان و کلاء بایشان
اظهاراتی کردند و نتیجه اظهار ایشان این شد که
ایشان باوجود خستگی که داشتند و بهیچوجه مایل
باین کار نبودند مجدداً حاضر شدند خدماتی را که
تا بحال بمجلس شورای ملی کرده اند ادامه بدهند
ایست که من باب قدردانی و امتنان شخص بنده و هیئت
رئیس لازم دیدیم مراتب را بعرض مجلس شورای ملی
برسانیم چنانچه سابقاً هم عرض کرده ام زحمات و خدماتی
که آقای ارباب کیخسرو از دوازده سال قبل تا کنون
داشته و در انداز قوه میان بنده خارج است البته آقایان بخوبی
همینقدر که این راپورت قرائت شود بهیتر ملفت
خواهند شد که ایشان در گذشته بچه محفورات و
فشارهایی دچار شده اند و باجه مقاومت کرده اند (اغلب
تصدیق نمودند)

(آقای امیر ناصر راپورت اداره مباشرت را
بمضمون ذیل قرائت نمودند) (بتاريخ ۱۸ اسد
نوشته نایل ۱۳۰۰)

اوضاع مجلس شورای ملی در شانزدهم محرم
مطابق ۱۳ قوس بارس نایل ۱۲۹۳ الی ۱۵ شوال
۱۳۳۹ برابر اول سرطان تخفوضی نایل ۱۳۰۰
مصادف با روز افتتاح مجلس دوره چهارم تقنینیه
مقام منبع مجلس شورای ملی شید الله ارگانه
باحسن نیت و نظری که آقایان نمایندگان محترم
دوره دوم دوره تقنینیه داشته و در آغاز دوره مزبور
بنده را برای اداره مباشرت انتخاب فرمودند و بعد
نیز همان حسن نیت و نظر تأیید شده است تا آغاز
افتتاح مجلس دوره چهارم که ۱۲ سال تمام میشود
بنده بآن سمت مفتخر بوده هر چند در دوره دوم
و سوم اعضاء دیگر نیز به همکاری بنده شرکت
داشتند ولی همینکه هر دوره منقضی شده بنده تنها
مانده اوقات فرت های پر زحمت و خطر ناک سه ساله

بین دوره دوم و سوم و پنج سال و هفت ماهه بین دوره
سوم و چهارم به بنده متفردا محول بوده بدون این
که بخواهم بشرح تحمل زحمات و مضامیرات دوره های
فرت پردازم یا از خدمات معیانی خود در نه سال
ایام فرت دودوره که فقط برای اداء وظیفه ایست
بوده بسخن رانم سیاست خدای بجا میآورم که باز
پس از یک دوره فرت منمادی ۵ سال و هفت ماه
شمسی و هشت روز بین دوره سوم و چهارم تقنینیه از
تاریخ ۷ محرم ۱۳۳۴ برابر ۲۲ عرت نوشقان نایل
۱۲۹۴ الی ۱۵ شوال ۱۳۳۹ مطابق اول سرطان
تخفوضی نایل ۱۳۰۱ مرتبه دیگر موفقیت حاصل است
در تعقیب کتابچه سرگذشت تقدیمی در آغاز دوره
سوم تقنینیه حاوی شرح قضایای دوره دوم تقنینیه و
ایام فرت بین دوره دوم و سوم اکنون بتوانم محترما
خاطر محتره آقایان نمایندگان عظام دوره چهارم
معطوف و مستحضر دارم و تمام آنچه بدارم مباشرت
مجلس سرورده بوده از باغ و آب و آینه و اثاثیه و دفتر
و اسناد و کتابخانه و غیره بدون هیچ کم و کاست و
عیب بنکه با فزونی بمجلس مقدس دوره چهارم تقنینیه
اراکه و تمهید نماید الا در قسمت هائیکه دولت فیرا
از مجلس برده و شرح آنرا در این کتابچه ملاحظه
خواهید فرمود .

رئیس - در اینجا ارفاء و اعدادی نوشته شده
چون مفصل است قرائت نمیشود .

(بقیه راپورت بمضمون ذیل قرائت شد)

مطابق شرح مندرجه در کتابچه حاوی کیه
محاسبات امور اداره مباشرت مجلس در تاریخ غره
رجب ۱۳۳۷ لغایت ۵ صفر ۱۳۳۳ برابر اول جدی
بارس نایل ۱۲۹۳ کسبه صورت محاسبات مجلس
شورای ملی تا تاریخ آخر فوی نایل مزبور بمجلس
شورای ملی تقدیم و در جلسه ۵ شنبه ششم حوت بارس
نایل تصویب و تفریق گردیده است و باینکه پیوسته
بدون فوت وقت در موقع خود برده و صورت
محاسبات اداری تقدیم میشده در مواقع افتتاح مجلس
بر وفق مصوبه مجلس و در هنگام فرت مطابق احکام
و تصویب نامه های دولت بوده متأسفانه تعطیل دوره
دوم و سوم بدون مقدمه بوقوع پیوسته و از همین
جهت تصویب صورت محاسبات از آغاز سنه نوشقان نایل
۱۲۹۴ الی افتتاح مجلس دوره چهارم معوق مانده
اینک خلاصه کلیه محاسبات را در آخرین راپورت
بعرض میرساند

۱ مطابق بودجه مصوبه مجلس شورای ملی در
جلسه یکشنبه چهارم دلو بارس نایل برای محتاج ۳
ماه ۱۸ روز تا لغایت آخر حوت سنه مزبور موافق
مواد (۱) الی (۵) ضمیمه (۱) پس از وضع
پانصد و هفتاد و دو تومان و چهار هزار دینار قیمت
ذغال سنگ مصوبه که قبلا خریداری و جزو
محاسبات سابق آمده بقیه مبلغ بیست و چهار هزار
و هشتصد و شش تومان و سه هزار بشار ذیل تصویب
گردیده و مخارج سه ماهه سنه مزبور نیز در ضمن
آن مندرج است .

تبره - مخارج هجده روز در جزو محاسبه
قبل تقدیم شده بوده است بصورت ذیل با آنکه به
تصویب مجلس رسیده و تفریق شده فقط برای تکمیل